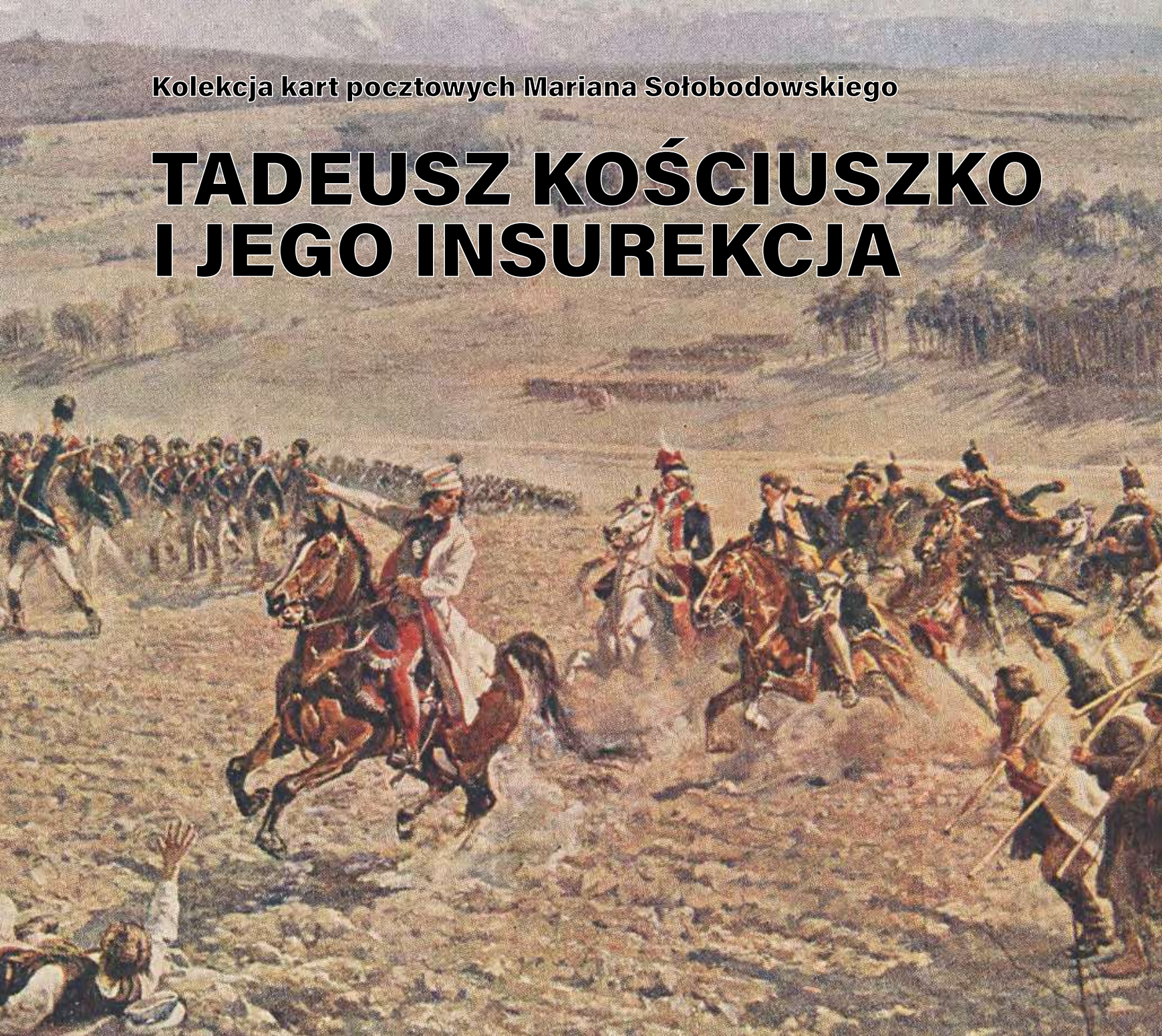

Kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego

TADEUSZ KOŚCIUSZKO I JEGO INSUREKCJA

TADEUSZ KOŚCIUSZKO I JEGO INSUREKCJA

35
lat MUZEUM
NIEPODLEGŁOŚCI

 Mazowsze.
serce Polski

Polonez Kościuszki

Patrz Kościuszek na nas z nieba,
jak w krwi wrogów będziem brodzić,
Twego miecza nam potrzeba,
by Ojczyznę oswobodzić.
Wolność droga w białej szacie
złotem skrzydłem w górę leci,
na jej czole, patrzaj bracie,
jak swobody gwiazdka świeci!

Oto jest wolności śpiew, śpiew, śpiew,
My za nią przelejem krew, krew, krew.

Kto powiedział, że Moskale
są to bracia nas Lechitów,
temu pierwszy w łeb wypalę
przed kościołem Karmelitów;
Kto nie uczuł w gnuśnym bycie
naszych kajdan, praw zniewagi,
to jak zdrajcy wydrę życie
na niemszczonych kościach Pragi.

Oto jest wolności śpiew...etc.

Z naszym duchem i orężem
Polak ziemię oswobodzi,
zdrajca pierzchnie, my zwyciężym,
bo wódz śmiały nam przewodzi.
Tylko razem, tylko w zgodzie,
a powstańców będziem wzorem,
wszak Kościuszek przy narodzie!
Cały naród z Dyktatorem.

Oto jest wolności śpiew...etc.

Rajnold Suchodolski (1830)

Kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego

TADEUSZ KOŚCIUSZKO I JEGO INSUREKCJA

Informator wystawy
pod redakcją **Tadeusza Skoczka**

Warszawa 2025

TADEUSZ KOŚCIUSZKO I JEGO INSUREKCJA
Kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego

Wszechnica Kościuszkowska.
Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów
(19 września 2024)

Galeria Malarstwa Historycznego
Muzeum Niepodległości
(4 lutego – 3 marca 2025)

Gminne Centrum Informacji
Kultury, Sportu i Rekreacji w Długosiodle
(11 marca 2025)

Galeria Brama Bielańska Cytadela Warszawska

Muzeum Historii Polskie Ruchu Ludowego

Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920

ISBN 978-83-68378-00-9

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości
(identyfikator wydawnictwa naukowego 42-700)
al. Solidarności 62; 00-240 Warszawa
wydawnictwo@muzn.pl
tel. 826 90 91 w. 41

SPIS TREŚCI

Marszałek Piotr Zgorzelski

• **PRZESŁANIE** • s. 7

Tadeusz Skoczek

• **TADEUSZ KOŚCIUSZKO W MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI** • s. 9

Janusz Gmitruk

• **„BEZ CHŁOPÓW POLSKA NA NIEPODLEGŁOŚĆ SIĘ NIE WYBIJE”** • s. 11

Marian Sołobodowski

• **KOLEKCJONERSKIE WYZNANIE** • s. 21

Małgorzata Karolina Piekarska

• **WSZYSCY KOCHAJĄ TADEUSZA** • s. 25

• **KATALOG** • s. 31

• **WYKAZ DOTYCHCZASOWYCH WYSTAW
W GALERII BRAMA BIELAŃSKA** • s. 133

Piotr Zgorzelski

PRZESŁANIE

Szanowni Państwo

W trudnych czasach często sięgamy do autoritetów z przeszłości. Nic więc dziwnego, że życie i czyny Tadeusza Kościuszki przywoływane bywały zazwyczaj podczas zakrętów historii. W stutrzydziestoletniej historii polskiego ruchu ludowego postać Naczelnika wynoszona była na sztandary, stanowiła też rzeczywisty wzór konsekwencji w realizacji celów. Wolność i niezależność stanowiły podstawę do działania Tadeusza Kościuszki, generała dwóch narodów: polskiego i amerykańskiego .

Parlament Rzeczypospolitej przypominał idee walki o wolność w uchwałach ustanawiających rok Kościuszki. W 2017 roku czytaliśmy między innymi takie słowa:

„Ideały i dokonania Tadeusza Kościuszki przynoszą zaszczyt nie tylko narodowi polskiemu, ale i całej ludzkości, gdyż przyczynił się on do uzyskania

niepodległości przez Stany Zjednoczone, za co otrzymał z rąk Jerzego Waszyngtona amerykański Order Cyncynata i do dziś jest honorowany przez naród amerykański. Wielkość i dziejowe zasługi Kościuszki doceniła Konferencja Generalna UNESCO, która w listopadzie 2015 roku podjęła uchwałę, na podstawie której obchody 200-lecia zgonu Kościuszki będą się odbywać pod patronatem UNESCO”.

Postać Tadeusza Kościuszki godna jest ciągłego przypominania, jego działalność, popularność na obu kontynentach, idee wprowadzane w życie – pozostają nadal aktualne. Szczególnie współcześnie, w czasach kształtowania się nowego ładu politycznego świata.

Dlatego liczne projekty Muzeum Niepodległości oraz Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej godne są szerokiego zainteresowania. Akcja Samorządu Województwa Mazowieckiego – Kulturalna Szkoła na Mazowszu – jest dobrym przykładem działań edukacyjnych; zachęca do zwiedzania wystaw oraz do uczestnictwa w działaniach Wszechnicy Kościuszkowskiej. Przygotujmy się na kolejne rocznice –

280. urodzin (4 lutego 2026) oraz 210. śmierci (15 października 2027).

Tymczasem spójrzmy na niezwykle dorobek filokartysty – Mariana Sołobodowskiego, prezentowany na wystawach w Muzeum Niepodległości, Galerii Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej, Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 czy w Szkole im. Tadeusza Kościuszki w Długosiodle.

Wystawa „Tadeusz Kościuszko i Jego insurekcja”, oraz prezentowany katalog, zachęca nie tylko do kontemplowania dorobku myśli i czynów Naczelnika, ale przedstawia też reprezentatywny dorobek sztuki związanej z tytułowym bohaterem.

Piotr Zgorzelski

Wicemarszałek Sejmu RP

Tadeusz Skoczek

TADEUSZ KOŚCIUSZKO W MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

Samorząd Województwa Mazowieckiego od wielu lat wspiera inicjatywy kościuszkowskie organizacji społecznych oraz instytucji, dla których jest organizatorem. Polska Fundacja Kościuszkowska, kierowana przez dra Marka Leszka Krześniaka, organizuje w całym województwie, również w całym kraju, wiele imprez kultywujących pamięć o myśli i czynach Naczelnika. Każda rocznica urodzin i śmierci jest akcentowana konferencjami, wystawami, dyskusjami w szkołach. Podobnie jak najważniejsze bitwy Insurekcji Kościuszkowskiej, poprzedzone rocznicą przysięgi Kościuszki na krakowskim rynku, stają się inspiracją do kolejnych spotkań. Szczególnie ważne są spotkania Wszechnicy Kościuszkowskiej, organizowane w każdym miesiącu w Muzeum Niepodległości, w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów oraz w oddziałach. Dużą rolę w Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920, ściśle

współpracującego naszego oddziału z mazowiecką gminą Długosiodło, gdzie powstały niezwykle warunki do organizacji konferencji kościuszkowskich i wystaw Naczelnikowi poświęconych. Nie można nie wspomnieć o Międzynarodowych Sympozjach Kościuszkowskich, organizowanych na Mazowszu każdej jesieni, czy plenerach malarskich organizowanych w Maciejowicach.

Niedawno zaakcentowaliśmy 240. rocznicę nadania Tadeuszowi Kościuszce stopnia generała armii amerykańskiej (13 października 2023). Z tej okazji przygotowaliśmy reprezentatywną wystawę malarstwa Hakoba Mikayelyana – monografię twórczości tego artysty ormiańskiego o polskich korzeniach, prezentującą obrazy olejne tworzone od 2017 roku. Katalog tej wystawy uzupełniono o kalendarium działalności wodza na obu kontynentach. Na szczególną uwagę zasługuje rozdział dotyczący udziału

Kościuszki w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki.

W muzealnej Galerii Malarstwa Historycznego zorganizowaliśmy ponadto ciekawą ekspozycję poświęconą Pawłowi Edmundowi Strzeleckiemu, odkrywcy australijskiej góry nazwanej „Górką Kościuszki”. Zaprezentowano po raz pierwszy publicznie kolekcję polskich i australijskich znaczków pocztowych, okolicznościowych kopert, plakietek, widokówek, etykiet a nawet banknotów poświęconych Kościuszcze i Strzeleckiemu. W okolicznościowym katalogu pisaliśmy:

„Pieczętowanie zgromadzony przez Krzysztofa Lachowicza zbiór został zaprezentowany w związku z obchodami Roku Strzeleckiego i 150 rocznicą śmierci tego wybitnego podróżnika, geografą, kolekcjonera, odkrywcy, wielkiego admiratora Tadeusza Kościuszki i tradycji kościuszkowskiej. Obiekty te są jedną z form podtrzymywania tradycji Pawła Edmunda Strzeleckiego, wybitnego Polaka, którego losy podobne były do losów Tadeusza Kościuszki. Zawiedzione rachuby na ożenek z ukochaną kobietą, z powodu jego ubóstwa, sprawiły konieczność

szukania szczęścia poza ojczyzną. W czasie dziewięcioletniej podróży dookoła świata dokonał wielu odkryć geograficznych, biologicznych, geologicznych. 12 marca 1840 roku stanął na najwyższym szczycie Australii, dokonał pierwszych pomiarów i nadał nazwę – Góra Kościuszki.”

Muzeum Niepodległości realizowało w ten sposób uchwałę Senatu RP dotyczącą Roku Strzeleckiego. Niestłuchanym akcentem artystycznym obchodów był – zorganizowany w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów – koncert australijskich Aborygenów, strażników Góry Kościuszki.

Z kronikarskiego obowiązku wspomnijmy jeszcze inne projekty zorganizowane wspólnie z Polską Fundacją Kościuszkowską: „Ludzie tradycji kościuszkowskiej” – wystawy pod tym tytułem organizowane były w Maciejowicach, Krakowie, Warszawie. Reprezentatywny dwujęzyczny album *Insurekcja Kościuszkowska/ The Kosciuszko uprising* wydaliśmy w 2014 roku. Czekamy na wznowienie.

Obecną wystawą i katalogiem kontynuujemy tradycje kościuszkowskie.

Tadeusz Skoczek

Dyrektor Muzeum Niepodległości w Warszawie

„BEZ CHŁOPÓW POLSKA NA NIEPODLEGŁOŚĆ SIĘ NIE WYBIJE”

Postać Tadeusza Kościuszki – bohatera narodowego Polski i USA – stała się legendą i przedmiotem kultu. Już dla wielu współczesnych był uosobieniem niezawisłości i sprawiedliwości, ostatnim obrońcą upadającej Polski. Dla kolejnych pokoleń stał się symbolem niepodległościowych dążeń Polaków i emancypacji chłopów, wzorem osobowym, na którym orędownicy idei niepodległości pragnęli wychować społeczeństwo polskie.

Sława i chwała Tadeusza Kościuszki to nie tylko Raclawice i chłopscy kosynierzy, bitwa pod Dubienką czy zdolności dowódcze wodza Insurekcji 1794 r. To także obywatelska wrażliwość Naczelnika na chłopską krzywdę. Chylimy dziś czoła przed mądrością tego, który zrozumiał, że „bez chłopów Polska na niepodległość się nie wybije”.

Tradycja kościuszkowska miała szczególne znaczenie w kształtowaniu świadomości narodowej chłopów

i ich emancypacyjnych dążeń. Rodzący się u schyłku XIX wieku ruch ludowy nawiązywał do chlubnych tradycji walk chłopskich o niepodległość. Szczególnie silnie eksponował zwycięstwo Tadeusza Kościuszki pod Raclawicami w 1794 r., do którego w zdecydowanej mierze przyczynili się chłopscy kosynierzy z Bartoszem Głowackim na czele.

Przez 250 dni Insurekcji funkcjonowało unikalne państwo czasów wojny ze słabym przemysłem zbrojeniowym, ale ogromną wolą walki. Na potrzeby wojny zebrano 22 mln zł. Pieniędzmi insurekcyjnymi były papierowe „bilety skarbowe”. Pokrywały one wydatki wojenne. Druk „biletów skarbowych” sfinansował bankier Piotr Blank, przekazując na ten cel 100 tys. złotych. Obecnie w Pałacu Blanka mieści się siedziba Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Zorganizowano 75-tysięczną armię regularną (u schyłku lata 1794 r.). Wzmocniono ją oddziałami ochotniczymi,

tworzonymi według wzoru amerykańskiego: milicje ruchome oraz pospolite ruszenie wszystkich zdolnych do noszenia broni mieszkańców. Pospolite ruszenie oceniono na około 150 tysięcy ludzi, z których tworzono oddziały ziemskie. Milicja miejska szacowana była na 22 tysięcy ludzi. Najbardziej wartościowe bojowo były oddziały kosynierów, przez które przeszło 28 tys. żołnierzy. Wielu z nich wyróżniało się postawą na polach bitew, w szczególności zaś sławny 1. Regiment Grenadierów Krakowskich.

Na czele powstania stał jego Naczelnik – bohater amerykańskiej wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Znakomity inżynier, dowódca wojskowy, współtwórca amerykańskiej akademii wojskowej w West Point. Wdzięczny naród amerykański postawił mu bardzo wiele pomników, nazwał jego imieniem liczne place i ulice. W Polsce natomiast oczekujemy więcej.

Ten wybitny generał i patriota po powrocie do kraju w 1784 r. dzielnie walczył w wojnie polsko-rosyjskiej. W 1792 r. odznaczył się w bitwach pod Zieleńcami i Dubienką. Pomimo drugiego rozbioru, Rzeczpospolita nie chciała się poddać. Szukanie pomocy w rewolucyjnej Francji okazało się złudne. Polacy zdani byli na własne siły. Mimo braku pełnego przygotowania do walki, podjęto wyzwanie. Tadeusz Kościuszko był jedynym generałem, który w ówczesnej rzeczywistości mógł stać na czele powstania. Zamierzał walczyć i zwyciężyć. Do listopada

1794 r. Powstanie Kościuszkowskie miało ogromną szansę zwycięstwa dzięki mobilizacji sił, taktyce walki i ogromnemu poświęceniu ludu, mieszkańców wsi i miast wspieranych przez polskich Żydów.

4 kwietnia 1794 r., o świcie, pod Raclawicami powstańcza armia pod wodzą samego Tadeusza Kościuszki, licząca zaledwie 6200 ludzi – w tym 1920 kosynierów krakowskich – stoczyła całodzienną bitwę z oddziałami rosyjskimi gen. Tormasowa, zagradzającymi jej drogę na Warszawę.

Mógł tę bitwę Kościuszko przegrać, gdyż część kawalerii uciekła z pola walki. Nie zawiedli jednak krakowscy chłopci trzymani w odwodzie. W decydującym momencie zmagania wojennych, aby rozbić centrum wojsk rosyjskich, Kościuszko sformował grupę szturmową złożoną z 320 kosynierów i 4 kompanii wojska, która zdobyła nieprzyjacielską baterię, a po wzmocnieniu przez kosynierów rozbiła centrum wojsk rosyjskich. Dalsze ataki regularnej piechoty, wspierane przez kosynierów, zmusiły do wycofania się wojsk gen. Tormasowa na wschód.

Choć z militarne punktu widzenia zwycięstwo pod Raclawicami było jedynie epizodem wojny polsko-rosyjskiej, bitwa ta odegrała rolę niezwykle ważną. Była pierwszą walką zwycięską, która mocno wpłynęła na morale Polaków i stała się sygnałem do podjęcia walki na terenie całej Rzeczypospolitej.

Na polach Raclawic po stronie polskiej objawiło się nowe wojsko. Obok żołnierza regularnego pojawili się

chłopi uzbrojeni tylko w kosy i piki, w ramach świeżo tworzonej milicji. Właśnie ci niewyszkoleni chłopci stanowili w bitwie główną siłę uderzeniową.

Zwycięstwo chłopskich kosynierów pod Raclawicami miało wielki wymiar moralny. Najliczniejsza grupa społeczeństwa, przez wieki pogardzana i poniżana – polscy chłopci – pierwszy raz w historii została doceniona, a jej sprawy po raz pierwszy dostrzeżone. Wyrazem tego były postanowienia Uniwersału połanieckiego.

W dowód uznania chłopskiego czynu 16 sierpnia 1794 roku w Warszawie Tadeusz Kościuszko osobiście wręczył kosynierowi Stanisławowi Dobrosiowi chorągiew, na której wyhaftowany był snop żyta, obok którego znajdowały się skrzyżowana pika z kosą, czapka magierka, a na karmazynowym płacie hasło „Żywią i bronią”. Fundatorem chorągwi była wojewodzina brzesko-litewska – Tadeuszowa z Kleistów Zyberkowa. Wręczeniu chorągwi nadano uroczystą oprawę. Miała ona unaocznic udział chłopów w powstaniu oraz fakt, że byli żywicielami i obrońcami Ojczyzny.

Tradycja kościuszkowska miała wymiar międzyaborowy. Książki o Tadeuszu Kościuszcze, które trafiły pod strzechy chłopskie, budziły patriotyzm narodowy. Przykładem tego był Wincenty Witos, który, czytając o historii Polski i dziejach wsi, a zwłaszcza o Powstaniu Kościuszkowskim, przeżywał razem z rodziną radość i uniesienie z odnoszonych zwycięstw Tadeusza

Kościuszki, udziału w nim chłopów, jak i ból klęski, niewoli i prześladowania. Dał temu szczególny wyraz wiceprezes SL, Jakub Bojko, który 11 sierpnia 1897 r., na uroczystości złożenia serca Tadeusza Kościuszki w muzeum w Raperswilu, powiedział: „Z dała od drogiej Ojczyzny dziś tutaj zebrani nad jego smutnymi losami, a także z czią pochować przybyliśmy najdroższe dla nas wszystkich serce Tadeusza Kościuszki. Zapyta kto: »za co wy tego Kościuszkę tak kochacie, wszak on wam nie wywalczył bytu politycznego, wszak my mieli jeśli nie zdolniejszych, to szczęśliwszych od niego wodzów«. Kochamy go za to, że ocalił honor Ojczyzny, że pokazał, która właściwa droga do odbudowania tej Ojczyzny [...] to my, polskie chłopcy, winniśmy cześć i wdzięczność dla tego serca, które kochało przede wszystkim nasz lud siermiężny, które przeczulo nas i pokazało Polsce, że ci, co żywią, potrafią bronić [...] To był człek w Polsce pierwszy, który się poznał na polskim chłopie, pierwszy wielki polski ludowiec”.

Rodziło się wtedy uczucie i pragnienie niepodległości wśród chłopów i ludowców. 27 lutego 1903 r., na zjeździe w Rzeszowie, galicyjscy ludowcy, aby zamaniestować narodowy charakter ich stronnictwa i podkreślić znaczenie walki o niepodległość, dokonali zmiany nazwy Stronnictwa Ludowego na Polskie Stronnictwo Ludowe.

Bitwa raclawicka została uhonorowana w szczególny sposób w uchwale Polskiego Stronnictwa

Ludowego, ustalającej 4 kwietnia dniem Święta Ludowego. Święto to ludowcy po raz pierwszy obchodzili w 110. rocznicę Insurekcji, czyli w 1904 roku.

Dla uczczenia tej rocznicy 14. numer „Przyjaciela Ludu” poświęcony został tematyce kościuszkowskiej. Już same tytuły artykułów: *Kościuszko i Raclawice dla nas wzorem są czy Tadeusz Kościuszko to pierwszy ludowiec polski* – wskazują na doniosłość historycznych wydarzeń Insurekcji Kościuszkowskiej dla ruchu ludowego. Czytamy w nich, że Kościuszko, „wciągając lud pracujący na roli do pracy rycerskiej, utworzył z niego pierwsze stronnictwo ludowe. Stronnictwo to upadło »przemocą wroga«, ale pozostali następcy Kościuszki – »przewodnicy ludowi«. A chłopską kosę – znak stronnictwa ludowego Kościuszki – zastępuje po 110 latach gazeta chłopiska »Przyjaciel Ludu«. Jest to znak naszej ludowej potęgi. Garnijmy się licznie [pod ten znak], pracujemy wytrwale i zgodnie, a wywalczymy to wszystko, co Kościuszko pragnął wywalczyć dla polskiego ludu. Starajmy się tępić wady nasze: przekupstwo, zdradę, oszukaństwo, samolubstwo, zdzierstwo, obłudę, służalstwo, jako podłe grzechy narodowe, a natomiast nabywajmy cnoty obywatelskie, które dają się zebrać w dwóch przykazaniach ludowo-narodowych: oświecajmy się i wspierajmy wzajemnie”.

„Przyjaciel Ludu” podkreślał, że Raclawice były „chrztem obywatelskim” chłopca polskiego i że to Bartosz Głowacki wywalczył chłopu to prawo

do obywatelstwa. Bo jest w chłopie polskim nie tylko wielka siła fizyczna, ale i ogromna siła ducha, a co najważniejsze, jest ogromna miłość do ziemi i języka ojczystego. Najlepiej widać to w zaborze pruskim, najbardziej zagrożonym dla polskości. Naród polski „ostał się i stoi [tam] jedynie siłą chłop polskiego. Podobnie lud śląski pokazuje, jak duch narodowy odżył w nim po sześciowiekowym letargu”.

Uroczystości kościuszkowskie upowszechniły się na wsi i w latach następnych miały charakter narodowy i patriotyczny. Były dobrą okazją aby uświadamiać rolę, jaką chłop może i powinien odgrywać w państwie.

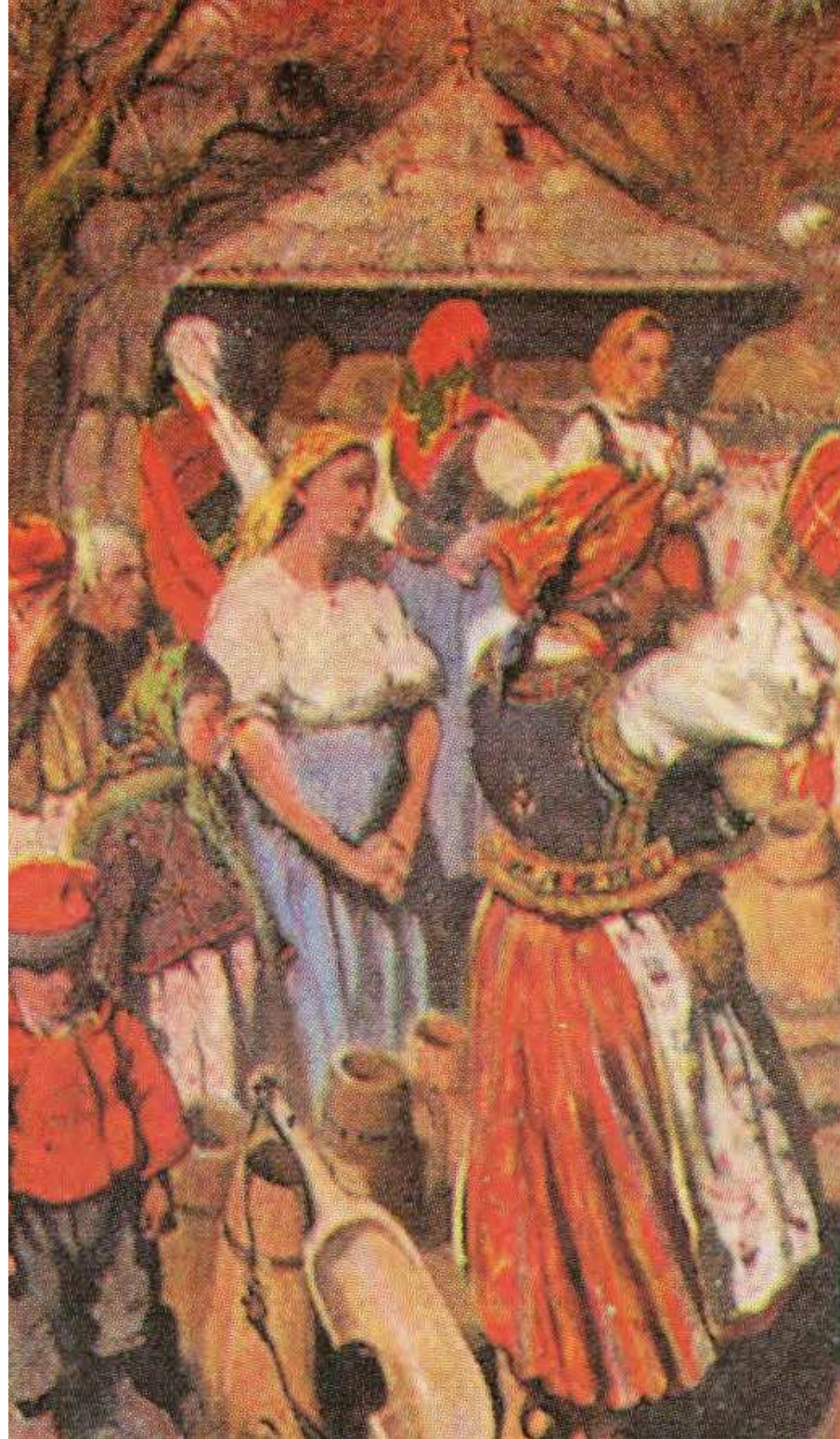
Po upadku Powstania Kościuszkowskiego były inne powstania pełne nadziei na zwycięstwo – listopadowe i styczniowe – które zakończyły się również klęską i wielką traumą narodową. Wykrwawione w zrywach powstańczych, wyniszczone przez represje oraz poddane wynaradawiającym reżimom zaborczym społeczeństwo polskie zbierało siły w pracy organicznej. Dawało także wyraz swych aspiracji wolnościowych w działalności kulturalnej i w ruchach o charakterze socjalnym, a także kultywacji tradycji kościuszkowskiej.

Usypano 5 kopców: w Krakowie, Olkusz, Połoncu, Tarnogrodzie i 4 we wsiach – Raławice, Kiernoz, Uchańce, Janowiczki. Najbardziej okazały kopiec Kościuszki usypano w Krakowie w latach 1820-1823. Miał 80 metrów średnicy podstawy, 8,5 m średnicy w wierzchołku i wysokość 34,1 m,

zaś jego objętość obliczono na ok. 64100 m³. W jego budowie licznie wzięło udział społeczeństwo, w tym duża grupa ludności wiejskiej. Opiekę nad kopcem przejął Komitet Budowy Pomnika Tadeusza Kościuszki.

Planowano zbudować wokół kopca osadę dla rodzin chłopskich, które brały udział w Insurekcji Kościuszkowskiej. Ostatecznie zrezygnowano z tego projektu. Kościuszkowska osada rolna miała składać się z czterech gospodarstw chłopskich. Zakupiono od klasztoru norbertanek 40 mórg ziemi (część została przekazana bezpłatnie). W pierwszym gospodarstwie zamieszkał Kalikst Waligórski, syn kościuszkowskiego żołnierza. Dalszą realizację projektu zablokowali Austriacy, którzy w latach 1850-1856 zajęli całe wzgórze i wzniesli wokół kopca silne fortyfikacje – fort cytadelowy 2 „Kościuszek”. Jego budowę zakończono w 1854 r. Władze wyraziły zgodę na dostęp do kopca od rana do wieczora. Na górze kopca postawiono granitowy kamień z napisem „Kościuszek”. Wyjazdy delegacji chłopskich do Krakowa organizowane przez ks. Stanisława Stojałowskiego miały zawsze w programie wejście na kopiec Kościuszki i złożenie kwiatów.

9 września 1904 r. w Tarnobrzegu odsłonięto ufundowany ze składek członkowskich pomnik Bartosza Głowackiego. Był to najbardziej wymowny wyraz czci dla symbolizowanej przez Tadeusza Kościuszkę walki o niepodległość.

W uroczystości wzięło udział ok. 20 tysięcy chłopów galicyjskich, oddział kosynierów i banderie konne. Przemówienia wygłosili Jan Słomka i Jakub Bojko. Po odsłonięciu pomnika odbyła się inscenizacja bitwy pod Raławicami. Komentarze prasowe po tej uroczystości były następujące: „Chłop przestał być igraszką w rękach możnych świeckich czy duchownych”.

Niewygaszone w narodzie iskry nadziei na odzyskanie niepodległego bytu wybuchły wielkim płomieniem dopiero w okresie I wojny światowej. Polskie społeczeństwo było już do niej przygotowane politycznie, poprzez działalność ruchu ludowego, narodowego i socjalistycznego. Tysiące młodych Polaków, w tym wielu synów chłopów i robotników, działało w paramilitarnych związkach niepodległościowych, a także walczyło w armiach zaborczych.

Niewygaszone w narodzie iskry nadziei na odzyskanie bytu niepodległego wybuchną wielkim płomieniem dopiero w okresie pierwszej wojny światowej, o którą tak modlił się wieszcz:

„O wojnę powszechną za wolność ludów!
Prosimy Cię Panie.
O broń i orły narodowe.
Prosimy Cię Panie [...]
O niepodległość, całość i wolność Ojczyzny naszej.
Prosimy Cię Panie”.

Modlitwy pan wysłuchał.

W latach I wojny światowej chłopci przelewali najwięcej krwi na frontach. Ludowcy mieli swoich przedstawicieli w 17 reprezentacjach narodowo-politycznych. Niepodległość nie przyszła sama. Naród, zdecydowany ją odzyskać, sięgnął po nią, gdy tylko nadeszła stosowna chwila – w listopadzie roku 1918. Rolę chłopów w odzyskaniu niepodległości znakomicie podkreślił Wincenty Witos: „Chłop zachował w najgorszych chwilach ziemię, religię i narodowość. Te trzy wartości dały podstawę do stworzenia państwa”.

Z odzyskaną wolną Ojczyzną chłopci i ludowcy wiązali wielkie nadzieje. Wierzyli, że dlatego tylko bezrolny nie miał ziemi, głodny – chleba, łaknący wiedzy – oświaty, ponieważ wrogowie rządzą Polską. Wierzone, że w Polsce niepodległej wszystko zostanie naprawione.

Przebudzenie społeczeństwa wiejskiego ze snu o wymarzonej Polsce było brutalne. Rodząca się w bólach po wiekowej niewoli druga niepodległość potrzebowała nie tylko mądrych decyzji politycznych, lecz także wysiłku oręża polskiego.

W dramatycznych dla Polski chwilach w 1920 roku o losach kraju zdecydował chłopski żołnierz, a przywódca chłopów polskich, Wincenty Witos, kierował Rządem Obrony Narodowej. Swoją postawą chłopci polscy urzeczywistniali wówczas kościuszkowskie hasło „Żywią i bronią”, bo to oni głównie żywili i dostarczali wojsku ubrania, buty, bieliznę, konie, wozy. Ich synowie zaś walczyli z bronią w rękę, ginąc, odnosząc rany.

Po zakończeniu wojny Wincenty Witos, jeszcze dwukrotnie pełniąc funkcję premiera rządu II RP, chciał, aby hasło „ziemia, władza i oświata dla ludu” zostało zrealizowane. Ale chłopcy nie byli potrzebni do współrządzenia państwem. Pucz wojskowy Józefa Piłsudskiego w maju 1926 roku zniszczył nadzieje większości społeczeństwa polskiego na wolność, demokrację i godne życie.

Chłopów i ludowców odesłano „do wideł i gnoju”. Poniewierano politycznie, więziono, zmuszano do emigracji. W dramatycznej sytuacji znalazło się młode pokolenie wsi polskiej, głodne, biedne, bez szansy na dostęp do oświaty i do pracy. Było to stracone pokolenie. Wszystkiego mu brakowało oprócz miłości do Ojczyzny.

Postać Tadeusza Kościuszki, przywódcy ruchu ludowego, często przywoływano w wystąpieniach na wiecach, na łamach prasy, w przemówieniach parlamentarnych. Idee kościuszkowskie i mity powstałe wokół postaci Naczelnika uznawano za cenne spoiwo i tworzywo. Bitwa racławicka i bohaterstwo Bartosza Głowackiego miały umożliwić chłopom zrozumienie ich roli w społeczeństwie. Sprzyjały kształtowaniu dumy z przynależności do warstwy chłopskiej, poczucia siły i roli chłopów w życiu narodu i państwa polskiego.

We wrześniu 1939 roku w obronie Ojczyzny gotowych było walczyć 4 miliony młodych Polaków. Zabrakło jednak dobrego kierownictwa politycznego, dobrej organizacji i dowodzenia na polu bitwy.

Chłopy i polityczny ruch ludowy nie zawiódł narodu w czasie długiej i okrutnej okupacji. Działacze ludowi budowali struktury Polskiego Państwa Podziemnego, najsilniejszej konspiracyjnej partii politycznej – Stronnictwa Ludowego „Roch”, którego przedstawiciele tworzyli koalicyjny rząd polski na emigracji w Londynie. Utworzyli pierwszą w dziejach Polski własną siłę zbrojną – Bataliony Chłopskie. To w latach 1940-1945 zmaterializowała się wizja Tadeusza Kościuszki – zorganizowania wielkiej armii obywatelskiej.

Decyzja powołania przez ludowców Batalionów Chłopskich była samodzielna, odpowiedzialna i patriotyczna. 160-tysięczna armia wspierana przez 20-tysięczny konspiracyjny Ludowy Związek Kobiet, a także struktury polityczne SL „Roch”, liczące 60 tysięcy działaczy – stanowiły potężną strukturę społeczno-polityczną i wojskową, która miała swoją wielką bazę na wsi polskiej. Po raz pierwszy od upadku powstań narodowych organizatorzy czynu zbrojnego wyciągnęli wnioski. Walka i konspiracja w okupowanym kraju opierała się głównie na wsi i chłopach.

Chłopy i ludowcy nieśli pomoc ludziom skazanym przez okupanta na zagładę: Żydom, jeńcom radzieckim i włoskim, inteligencji, wysiedlonym i poszukiwanym przez okupanta. Solidarność chłopów, kierowanych przez ruch ludowy, uchroniła naród polski od zagłady biologicznej. Nie obyło się bez ofiar. Zginęło 1300 tys. mieszkańców wsi i 10 tys. ludowców.

Do tradycji kościuszkowskiej nawiązywała Chłopska Organizacja Wolności „Raclawice”. Jej organizatorem był „Rewolucyjny Związek Wolności” powstały w 1939 r. Przewodniczącym Centralnego Komitetu ChOW „Raclawice” był Romuald Tyczyński. W kwietniu 1940 r. ChOW „Raclawice” połączyła się ze Stronnictwem Ludowym „Roch”, a jego działacze współorganizowali Bataliony Chłopskie i struktury Polskiego Państwa Podziemnego. Romuald Tyczyński został aresztowany 5 VI 1940 r. w Krakowie. Zginął w 1945 r. podczas bombardowania statku Cap Arcona, załadowanego ewakuowanymi więźniami z obozu koncentracyjnego Neuengamme.

Po wielu latach starań 22 maja 1994 roku, w 200. rocznicę bitwy pod Raclawicami, premier Waldemar Pawlak odsłonił w Janowiczkach monumentalny pomnik Bartosza Głowackiego, zaprojektowany przez znakomitego rzeźbiarza – Mariana Koniecznego. Projekt ten wspierał Kazimierz Dejmek, minister kultury i sztuki. Była to wielka manifestacja, która stanowiła wyraz hołdu oddanego przez Polskie Stronnictwo Ludowe chłopskiemu bohaterowi.

W Warszawie działania wokół budowy pomnika Tadeusza Kościuszki trwały 100 lat. Dzięki staraniom Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego, 16 listopada 2010 roku na placu Żelaznej Bramy odsłonięto pomnik Tadeusza Kościuszki.

Rok 2017, w którym przypadła 200. rocznica śmierci Tadeusza Kościuszki, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ogłosił „Rokiem Tadeusza Kościuszki”. Inauguracja obchodów odbyła się 26 stycznia 2017 roku na Zamku Królewskim przed urną z sercem Naczelnika.

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego i Muzeum Niepodległości to dwie instytucje muzealne i naukowo-badawcze, które w sposób szczególny pielęgnują pamięć o Tadeuszu Kościuszcze i tradycjach kościuszkowskich w dziejach Polski i ruchu ludowego. Od wielu lat gromadzą w swoich zbiorach cenne pamiątki, pozyskiwane dzięki darowiznom i zakupom na aukcjach.

Muzealia związane z życiem, działalnością i legendą wielkiego bohatera eksponowane są na licznych wystawach organizowanych przez nasze instytucje wspólnie i samodzielnie. Wystawom tym towarzyszą konferencje naukowe, których uczestnikami są wybitni historycy, specjaliści od najnowszych dziejów Polski. Przy ich organizowaniu współdziałamy z Polską Fundacją Kościuszkowską, Raławickim Towarzystwem Kulturalnym oraz z placówkami muzealnymi, państwowymi i niepublicznymi uczelniami. Niezwykle istotnym czynnikiem edukacyjnym młodego pokolenia są także

lekcje muzealne, prowadzone przez nasze instytucje. Dorobek wystawienniczy i naukowy publikujemy we wspólnych wydawnictwach.

Poeta ludowy napisał: „Na męczennikach bowiem stoi świat, na krwi niewinnie przelanej kształtuje moc ludzka w walce odwiecznej o dobro, prawdę i piękno. Na prochach ludzi szlachetnych rodzą się apostołowie, którzy zmieniają porządek świata”.

Do hasła kościuszkowskiego „Żywią i bronią” ludowcy od 1989 roku dopisują słowo „gospodarują” – niezależnie od tego, czy podoba się to postkomunie czy postsolidarności – w imię dobrobytu Polaków, aby walki rządzących i opozycji nie doprowadziły społeczeństwa polskiego do biedy i postu.

W dniach 21-22 kwietnia 2023 r. w Raławicach obradowała Rada Naczelna Polskiego Stronnictwa Ludowego. Władze Stronnictwa oddały hołd chłop-skim bohaterom i Naczelnikowi Powstania, Tadeuszowi Kościuszcze, składając wieniec pod pomnikiem Barto-sza Głowackiego.

Tadeusza Kościuszkę upamiętnia 1135 ulic; wyprzedza o 36 ulic Adama Mickiewicza i o 293 Henryka Sienkiewicza. Imię Tadeusza Kościuszki nosi ok. 140 szkół podstawowych i średnich.

Dr Janusz Gmitruk
Dyrektor Muzeum Historii
Polskiego Ruchu Ludowego

Marian Sołobodowski

KOLEKCJONERSKIE WYZNANIE

Pocztówką archiwalną interesuję się od 2015 roku. Początkowo były to kartki pocztowe dotyczące świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy. Szybko zainteresowałem się także pocztówkami historycznymi, które przypominają i pomnażają naszą wiedzę o ważnych wydarzeniach i bohaterach wpisanych w dzieje polskiego narodu.

Jako początkujący filokartysta zacząłem odkrywać i doceniać urok, jak również znaczenie starych pocztówek patriotycznych.

W tym miejscu kłaniam się przedwojennym i powojennym wydawcom polskich pocztówek. To oni przyczynili się i wciąż przyczyniają do popularyzowania pięknych oraz ważnych historycznie obrazów polskich malarzy, ilustratorów i fotografów artefaktów.

Wśród moich kolekcjonerskich zainteresowań od 2017 roku jest niezwykła postać Tadeusza Kościuszki. Przyczyniło się do tego ustanowienie

Roku Tadeusza Kościuszki przez Sejm RP, Senat RP, a także UNESCO.

To dla mnie od szkolnych, grudziądzkich lat bardzo ważna postać zapisana w dziejach narodu i państwa polskiego. Kościuszko stał się jednym z czołowych bojowników oraz przywódców walk o wolność narodową i sprawiedliwość społeczną pod koniec XVIII wieku. Jego imię na zawsze zostało wpisane w poczet bohaterów, zarówno Polski, jak i Stanów Zjednoczonych Ameryki. To wielki Polak zasługujący na naszą pamięć i upowszechnianie Jego osiągnięć.

Dlatego w swojej dotychczasowej kolekcji posiadam pamiątki mające związek merytoryczny z Tadeuszem Kościuszką. Są to książki, zaproszenia, koperty ilustrowane, znaczki, ekslibrisy, ryciny z reprodukcjami obrazów, karty okolicznościowe, widokówki i oczywiście pocztówki patriotyczne.

Na wystawie *TADEUSZ KOŚCIUSZKO I INSUREKCJA*, na pocztówkach z mojej kolekcji z wielką przyjemnością pokazuję większą część zbiorów pocztówkowych. Do najstarszych, z początków 1900 roku, zaliczyłbym pocztówki kościuszkowskie wydane przez Muzeum Polskie w Rapperswil w Szwajcarii. Wielu polskich malarzy, których pokazuję, uwieczniło jego postać: Jan Matejko, Juliusz, Wojciech i Jerzy Kosakowie, Jan Styka, Józef Chełmoński, A. Setkowicz, P. Stachiewicz, St. Tondos, F. Franić, L. Stasiak, J. Grasi, J. Męcina-Krzysz i inni.

Na wystawie oraz w katalogu prezentuję także pocztówki z reprodukcjami obrazów, które przypominają nam wiekopomne bitwy z udziałem Tadeusza Kościuszki. Można oglądać fragmenty Panoramy Racławickiej w formie pocztówkowej – dzieło Jana Styki i Wojciecha Kossaka. Można też zobaczyć na pocztówkach patriotycznych postaci historyczne związane z rozległą działalnością Tadeusza Kościuszki.

Na wystawie jest możliwość podziwiania niezapomnianego dzieła malarskiego Wojciecha Kossaka, przedstawiającego *Przysięgę Tadeusza Kościuszki na Rynku w Krakowie* (24 marca 1794 r.)

Pokazują także historyczne stroje wojska polskiego z tamtych czasów. Dzięki Michałowi Stachowiczowi (1768-1825) czy Włodzimierzowi Tetmajerowi (1861-1923) mamy malowniczo utrwalonych kosynierów chłopskich.

W mojej kolekcji są również widokówki. Te artefakty, którymi obdarowywano się korespondencyjnie w okresie międzywojennym i współcześnie, ukazują ciekawą historię powstawania kopca Kościuszki w Krakowie. Można też oglądać na widokówkach pomniki Tadeusza Kościuszki, wzniesione w kilku miastach Polski, dla utrwalenia wiekopomnej pamięci polskiego społeczeństwa o naszym bohaterze narodowym.

Na koniec kolekcjonerskiego wyznania, wraz z moją żoną Marią, pragnę serdecznie podziękować za możliwość zaprezentowania zbiorów kościuszkowskich w Muzeum Niepodległości w Warszawie. Szczególne wyrazy wdzięczności kierujemy na ręce Pana dr. Tadeusza Skoczka – Dyrektora Muzeum Niepodległości i Pana dr. Leszka Marka Krześniaka – Prezesa Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej, za docenienie mojej kolekcjonerskiej pasji i za współpracę wystawienniczą.

Marian Sołobodowski – kolekcjoner

Warszawa, 19 stycznia 2025

Małgorzata Karolina Piekarska

Muzeum Niepodległości w Warszawie

ORCID: 0000-0002-6551-6839

WSZYSCY KOCHAJĄ TADEUSZA

„Widać było z łez, które wylotem kontusza
Otarł prędko, jak kochał Pana Tadeusza”.

Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz*

Cytat z *Pana Tadeusza*, choć dotyczy tytułowego bohatera *Epopiei narodowej we dwunastu księgach wierszem*, pozwalam sobie przytoczyć w odniesieniu do Tadeusza Kościuszki. Nie spotkałam bowiem jeszcze w Polsce człowieka, który widziałby w nim postać negatywną.

Naczelnika pierwszego w historii Polski powstania narodowego biorą sobie na sztandary wszystkie partie polityczne i ludzie o różnych poglądach, widząc w nim i ludowca, i liberała, i socjalistę, i narodowca. Wszystko dlatego, że przez 123 lata niewoli, mimo iż zaborcy stosowali politykę wynaradawiania, Polacy starali się utrzymać tożsamość narodową, w czym pomagała literatura, muzyka i sztuka, a osobą, która

najczęściej pojawiała się zarówno w utworach literackich jak i muzycznych czy malarskich, był Tadeusz Kościuszko. Jego imię było jednym z najpopularniejszych imion męskich nadawanych w Polsce w czasie zaborów, dlatego nadał je Adam Mickiewicz tytułowemu bohaterowi swojej epopei. A w opisanym przez niego dworze w Soplicowie „zawiesił” portret generała pisząc:

„...portrety na ścianach wisały.

Tu Kościuszko w czamarce krakowskiej, z oczyma
Podniesionemi w niebo, miecz oburącz trzyma;
Takim był gdy przysięgał na stopniach ołtarzów,
Że tym mieczem wypędzi s Polski trzech mocarzów,
Albo sam na nim padnie”.¹

¹ Tekst na podstawie wydania z 1834 roku, s. 10.

Kult Kościuszki był w Polsce bardzo silny. Rozpoczął się zresztą już na początku XIX wieku tuż po śmierci Naczelnika. Przecież już odprawiana w 1817 roku w Poznaniu msza żałobna przerodziła się w wielką manifestację patriotyczną. Ale manifestacji przez 123 lata niewoli było więcej i wielu z nich towarzyszyły rozprowadzane potem ryciny bądź fotografie albo bite okolicznościowe medale. Jedną z największych manifestacji patriotycznych zorganizowano w 1894 roku, w setną rocznicę Insurekcji Kościuszkowskiej. Wybito wtedy medale, ale też wtedy narodziła się wcielona rok później w czyn pewna idea. Otóż... w 1895 roku, z inicjatywy Marii Łebskiej i Teodory Kusztelanowej, z grona działaczy poznańskiego Funduszu Kościuszkowskiego oraz Towarzystwa Ochrony Pracy Kobiet utworzył się Komitet Wydawania Kart Gratulacyjnych, zwany – z tego powodu, że tworzyło go dziewięć kobiet – Komitetem Pań. Ów komitet przy współpracy z zakładem litograficznym Antoniego Rose w Poznaniu drukował i kolportował blankiety telegramów o treściach historycznych i patriotycznych, a ponieważ najczęstszym wizerunkiem na tych telegramach był właśnie Kościuszko, zaczęto je nazywać „telegramami kościuszkowskimi”. Ponieważ ich sprzedaż miała na celu zdobycie funduszy na cele charytatywne, do których należały edukacja polskiej młodzieży i walka o niepodległość państwa, więc ich cena przewyższała zwykłe pocztowe blankiety. Jednak dla patriotów nie stanowiło

to problemu. Telegramy były czymś w rodzaju „lekcji historii w obrazkach” i formą dbania o zachowanie tożsamości narodowej.

Po telegramach przyszedł czas na pocztówki. Na ziemiach polskich na początku XX wieku stały się obiektami niosącymi treść nie tylko na stronie, na której pisano wiadomości od nadawcy do adresata, ale również na tej drugiej. Samo słowo „pocztówka” pojawiło się w języku polskim za sprawą Henryka Sienkiewicza, który zgłosił je 27 listopada 1900 roku jako odpowiedź na konkurs na odpowiednik francuskiego wyrażenia oznaczającego „kartkę korespondencyjną”. Na pocztówkach często gościły nie tylko fotografie (w tym widoki miast), ale ryciny, grafiki i malarstwo polskie. Wiele z nich przedstawiało *Przysięgę Kościuszki na rynku w Krakowie*, którą to scenę malować zaczęli przecież jeszcze znający go osobiście artyści tacy jak Franciszek Smuglewicz (1745-1807) czy Michał Stachowicz (1768-1935). Ich przedstawienia doczekały się wielu autorskich replik, a także autokopii. Nic więc dziwnego, że trafiły również na pocztówki i były na nich reprodukowane po wielokroć. Po Smuglewiczu i Stachowiczu przyszli inni, jak Walery Eljasz-Radzikowski (1841-1905), który tematowi przysięgi Kościuszki poświęcił wiele szkiców, a także przedstawień malarskich oraz Wojciech Kossak (1856-1942), którego słynny obraz *Przysięga Kościuszki na rynku w Krakowie* znajduje się dziś w Muzeum w szwajcarskiej Solurze. Wspomniany

wcześniej Radzikowski stworzył też ilustracje do publikacji *Wojsko polskie Kościuszki 1794*, w której wykorzystano również prace Michała Stachowicza. Była to publikacja wydana w stulecie Insurekcji Kościuszkowskiej staraniem archeologa, antykwariusza, bibliofila, kolekcjonera i numizmatyka – Władysława Bartynowskiego (1832-1918), zaś opracowana przez historyka – Bolesława Twardowskiego (1856-1932). Nic więc dziwnego, że prace z tej publikacji trafiły również na pocztówki.

Gros pocztówek kościuszkowskich stanowią jednak kadry ze słynnej *Panoramy Raclawickiej*, obrazu zamówionego z okazji stulecia Insurekcji Kościuszkowskiej, a namalowanego w latach 1893-1894 przez zespół malarzy pod kierunkiem Jana Styki (1858-1925) i wspomnianego już Wojciecha Kossaka. Obraz przedstawiający bitwę pod Raclawicami (1794), czyli jeden z epizodów Insurekcji Kościuszkowskiej, będący zwycięstwem wojsk polskich pod dowództwem generała Tadeusza Kościuszki nad wojskami rosyjskimi pod dowództwem generała Aleksandra Tormasowa, był – obok *Panoramy siedmiogrodzkiej*, *Golgoty* oraz *Męczeństwa chrześcijan w cyrku Nerona* – jednym z czterech malarskich dzieł panoramicznych namalowanych pod kierownictwem dwójki słynnych malarzy i jedynym, które się zachowało. Śmiało można powiedzieć, że nie ma chyba fragmentu tego monumentalnego dzieła, który nie trafiłby na pocztówkę. Co i kto malował na *Panoramie*? Jan Styka jest

twórcą grupy chłopów zdobywających armaty rosyjskie, postaci Tadeusza Kościuszki na koniu, a także postaci Wojciecha Bartosza Głowackiego. Wojciech Kossak stworzył konia pod Kościuszką, a także sztab jadący za naczelnikiem oraz grupę rosyjskich żołnierzy broniących armat i kawalerię narodową. Z kolei uczniowie mistrzów, do których zadań należało namalowanie sztafazu i krajobrazu, dodali od siebie to, w czym byli najlepsi. Na przykład Włodzimierz Tetmajer (1861-1923), który był ekspertem od folkloru, namalował pod kierunkiem Jana Styki część strojów ludowych przedstawionych na *Panoramie* postaci. Drugą ich część stworzył uczeń Jana Matejki (1838-1893) – Wincenty Wodzinowski (1866-1940). Te wszystkie fragmenty można zobaczyć na kartach wchodzących w skład kolekcji pocztówek przedstawiających *Panoramę*. Pamiętać jednak należy, że wspomniany tutaj Włodzimierz Tetmajer był twórcą obrazów przedstawiających sceny z Powstania Kościuszkowskiego, które również były reprodukowane na pocztówkach. Wśród tych kościuszkowskich, wiele jest dzieł malarskich autorstwa wybitnych mistrzów. Są więc prace Jana Matejki, który w 1888 roku namalował wielkie płótno zatytułowane *Kościuszko pod Raclawicami*, reprodukowane na pocztówkach – i w całości, i w fragmentach i to zarówno w kolorze, jak i w wersji monochromatycznej. Są też i akwarele Juliusza Kossaka (1824-1899), nestora malarskiego rodu, który po temat walk w czasie Insurekcji Kościuszkowskiej

sięgał wielokrotnie, a na pocztówkach z reprodukcjami jego akwarel często pojawiały się cytaty ze znanych utworów. M.in. wykorzystano z *Pieśni legionów* Józefa Wybickiego (1747-1822) cytat brzmiący:

„Niemiec, Moskal nie osiędzie,
Gdy jąwszy pałasza,
Hasłem wszystkich zgoda będzie
I ojczyzna nasza”.

Są też na pocztówkach obrazy Aleksandra Orłowskiego (1777-1832), przedstawiającego scenę, w której *Car Paweł daruje wolność Kościuszce* czy Jana Piotra Norblina (1745-1830) malującego m.in. *Klęskę pod Maciejowicami*.

Jednak autorem, którego prace najczęściej trafiły na pocztówki o tematyce kościuszkowskiej, był Adam Setkowicz (1875-1945), niezwykle popularny pejzażysta i akwarelista, uczeń Teodora Axentowicza (1859-1938). Artysta chętnie malował *Apoteozę Kościuszki*, na niektórych pocztówkach określaną jako „hołd bohaterowi z pod Racławic”, czyli scenę przedstawiającą ludzi kłaniających się w pas płycie nagrobnej Kościuszki i jego popiersiu wychylającemu się z chmur. Inna apoteoza, gdzie również lud kłania się Kościuszce, a która wyszła spod ręki Setkowicza, zawiera fragment wiersza *Przysięga Kościuszki* autorstwa Teofila Lenartowicza (1822-1893), brzmiący:

„I wysunął się Kościuszko na środek szeregu.
I zawołał: Dalej wiara od brzegu do brzegu [...].
A najpierw wy włościany, polski ludu rolny!
Sroga Moskwy to niewola! Bij! A będziesz wolny”.

Innemu przedstawieniu towarzyszy z kolei cytat z utworu *Pogrzeb Kościuszki* pióra Kornela Ujejskiego (1823-1897):

„Toć to dzieci są hetmańskie – szlochająż jak dzieci!
W tłumie kosa racławicka podniesiona świeci.
To ich sztandar w koło niego tłum jęcząc wykrzyka:
„Koso nasza! choć zdaleka patrz na Naczelnika!”
(...)
Bo ten hetman nie hołdował pysze i potędze,
Bo on stawał w ich szeregu, chodził w ich siermiędze”.

Najczęściej jednak Setkowicz malował liczne portrety generała. Ale cóż... portret Kościuszki w XIX wieku wisił w niemal każdym polskim domu. W zależności od stanu zamożności zdobiono ściany portretami olejnymi, akwarelami, rysunkami, a wreszcie grafikami bądź odlewanyymi z brązu medalami. Portret Naczelnika Insurekcji z 1794 roku ozdobił też salon nautilusa Kapitana Nemo, co powołany do życia przez Juliusz Verne narrator, czyli profesor Arronax, opisał następującymi słowami: „W tej chwili uderzyło mnie kilka trawionek zawieszonych na ścianie, których nie spostrzegłem podczas pierwszych tutaj odwiedzin.

Były to portrety wielkich mężów historycznych, których życie było nieustannym poświęcaniem się dla wielkich idei ludzkości: Kościuszki, który padł z okrzykiem: „Finis Poloniae!” na ustach”²

Z opisu wynika, że była to jakaś grafika. Ale cóż... z powieści nie można wywnioskować, by na łódź podwodną docierały pocztówki, jednak bez wizerunku tej postaci trudno było się obejść kapitanowi Nemo.

Nie tylko dlatego, że sam walczył z tyranami, którzy pozbawili go ojczyzny, ale przede wszystkim zapewne z tego powodu, że pierwotnie miał być powstańcem styczniowym. I tylko francuski wydawca Pierre-Jules Hetzel (1814-1886) ze strachu, że nie będzie mógł sprzedawać powieści na terenie Rosji, kazał pisarzowi zmienić ten koncept. Kościuszkę w salonie jednak zostawił. Musiał. Bo wszyscy kochają Tadeusza.

Małgorzata Karolina Piekarska

² J. Verne, *20 000 mil podmorskiej żeglugi*, tł. nieznan, wolne lektury, s. 131.

DWOREK W MERECZOWSZCZYŹNIE, MIEJSCE URODZENIA TADEUSZA KOŚCIUSZKI

1.
Mereczowszczyzna,
Album de Vilna seria III fot. J. Kozina,
Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków, po 1991

DWOREK W MERECZOWSZCZYŹNIE, MIEJSCE URODZENIA TADEUSZA KOŚCIUSZKI

2.

Dworek w Merczowszczyźnie,
miejsce urodzenia Tadeusza Kościuszki,
Fot. C.B Inwent. w Krakowie, przed 1939

DWOREK W MERECZOWSZCZYŹNIE, MIEJSCE URODZENIA TADEUSZA KOŚCIUSZKI

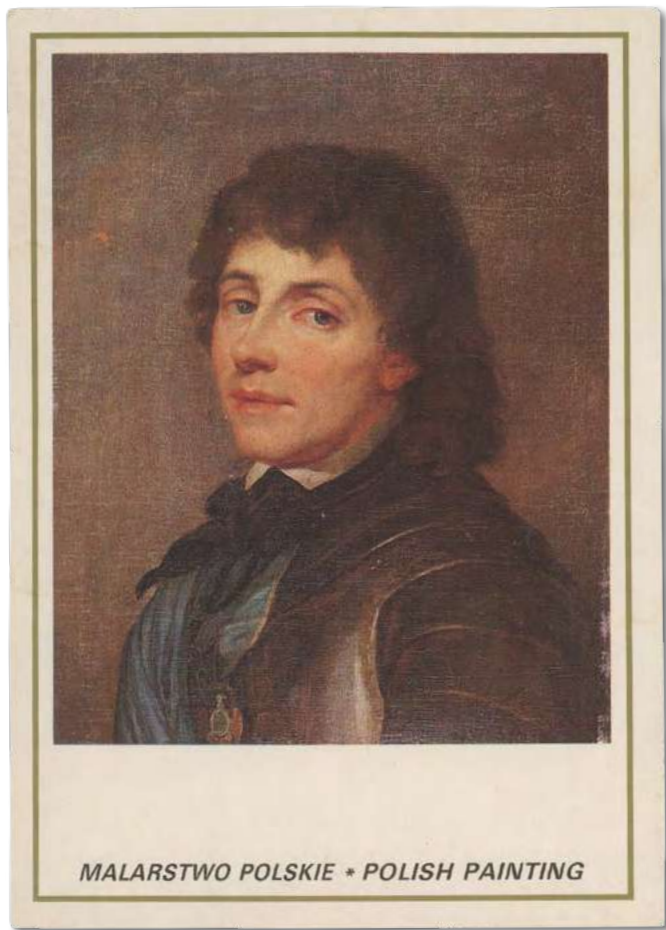

3.

Mereczowszczyzna,

z albumu rodzinnego Włodzimierza Bieguńskiego,
dedykowanego przez Witka (autora fotografii) latem 1930 r.,
Wyd. Siedlecki Klub Kolekcjonerów
działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK, 2018

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

4.
Portret Tadeusza Kościuszki 1972,
Józef Grassi (1757-1838),
ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach,
fot. Henryk Pieczuł,
Warszawska Drukarnia Akcydensowa, 1991

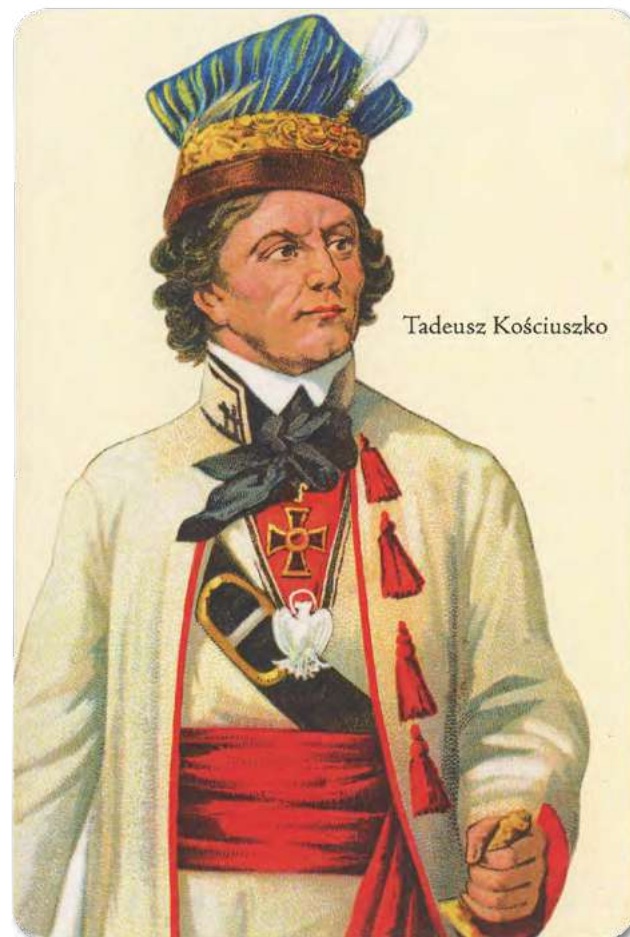

5.
Tadeusz Kościuszko (1794),
Wincenty Lesseur (1745-1813),
wg. Józefa Grassiego,
Muzeum Polskie w Rapperswilu

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

6.
Tadeusz Kościuszko,
J. Męcina-Krzesz,
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich
w Krakowie, przed 1939

7.
Tadeusz Kościuszko,
Wydawnictwo Graf_ika, po 2006

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

8.
Tadeusz Kościuszko, Wódz Naczelny Wojska Polskiego,
miedzioryt punktowany C. Josi,
wg. portretu Józefa Grassiego XVIII/XIX w.,
Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
fot. M.Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

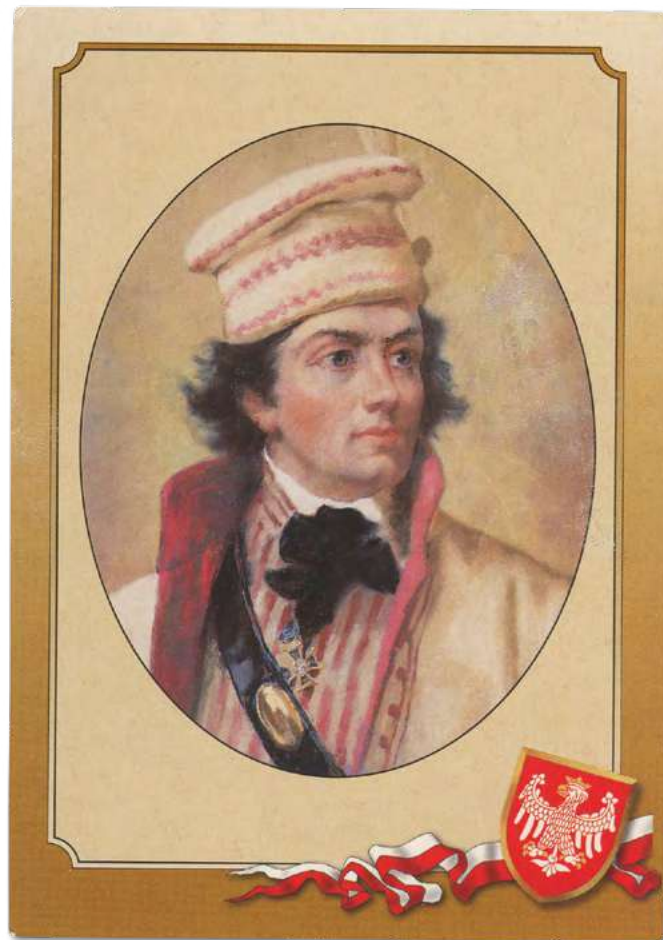

9.
Tadeusz Kościuszko 1746-1817,
Nakładem Polskiej Macierzy Szkolnej, 1917

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

10.
Tadeusz Kościuszko,
Nakład Domu Wydawniczego A. Chlebowski,
p. f. „Świt” w Warszawie, przed 1939

11.
Tadeusz Kościuszko,
Muzeum Narodowe w Krakowie,
fot. J. Kozina, Wydawnictwo Kluszczyński,
Kraków, po 1991

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

12.
Najpopularniejsza podobizna Tadeusza Kościuszki w chłopskiej sukmanie z Krzyżem Virtuti Militari i amerykańskim Orderem Cyncynata,
Antoni Kolasiński XVIII/XIX w.,
ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
fot. M. Ciunowicz, Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

13.
Tadeusz Kościuszko,
A. Setkowicz,
Wydawnictwo „Pocztówki” w Krakowie,
przed 1939

Tadeusz KOŚCIUSZKO
(1746-1817)

Bohater narodowy, gen. polski i amerykański, walczył o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1777-1783) jako inżynier wojskowy; Najwyższy Naczelnik Sił Zbrojnych i przywódca insurekcji 1794 r., dowodził w zwycięskiej bitwie pod Raclawicami, ogłosił uniwersał połaniecki; wzięty do niewoli rosyjskiej w przegranej bitwie pod Maciejowicami, po zwolnieniu z miejsca odosobnienia przez cara (1796) udał się na emigrację do Francji; nie uzyskawszy gwarancji przywrócenia wolności Rzeczypospolitej nie podjął współpracy z Napoleonem; zmarł w Szwajcarii.

Urzędu nikt posiadać nie powinien, w którego krokach nie było uczciwości, który w życiu swoim nie szanował własności, sławy współobywatela, który wiernym nie był obowiązkom Ojczyzny. [1800 r.]

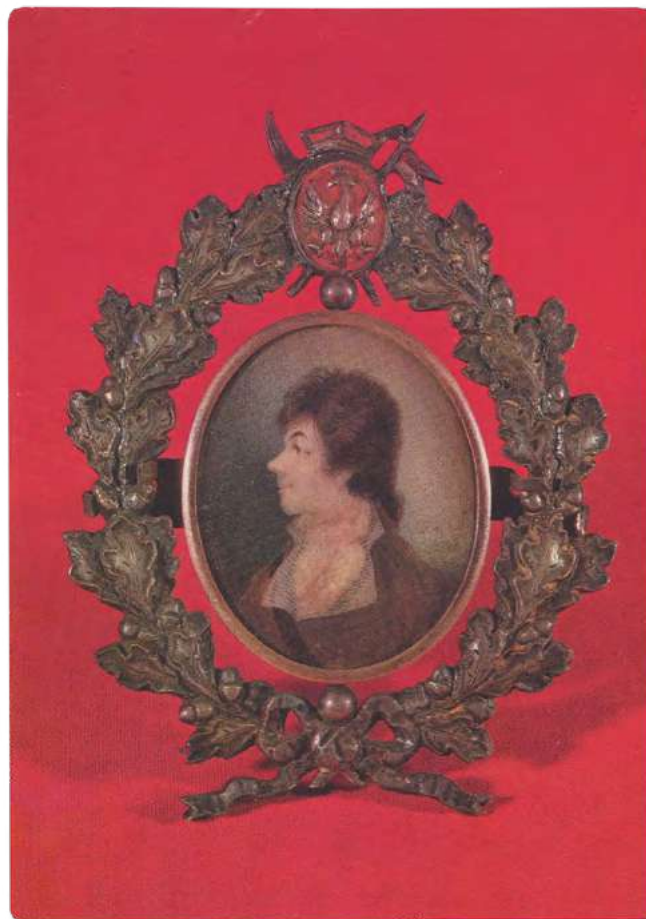
14.

Tadeusz Kościuszko (1746-1817),
cykl kart pocztowych
MYŚLI WIELKICH POLAKÓW O OJCZYŹNIE,
Muzeum Niepodległości, 2008

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

15.
Portret Tadeusza Kościuszki,
Kazimierz Wojniakowski (1771-1812),
Muzeum Narodowe w Poznaniu,
M.K Poznań, 2000

16.
Portret Tadeusza Kościuszki,
Jan Rustem (1762-1825),
Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
fot. J. Noyszewski,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

17.
Tadeusz Kościuszko,
Jan Styka,
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

18.
Symbole Wolności,
Maciej Milewski (ur. 1939),
Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego,
Warszawa, po 2017

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

19.

Za wolność waszą i naszą,

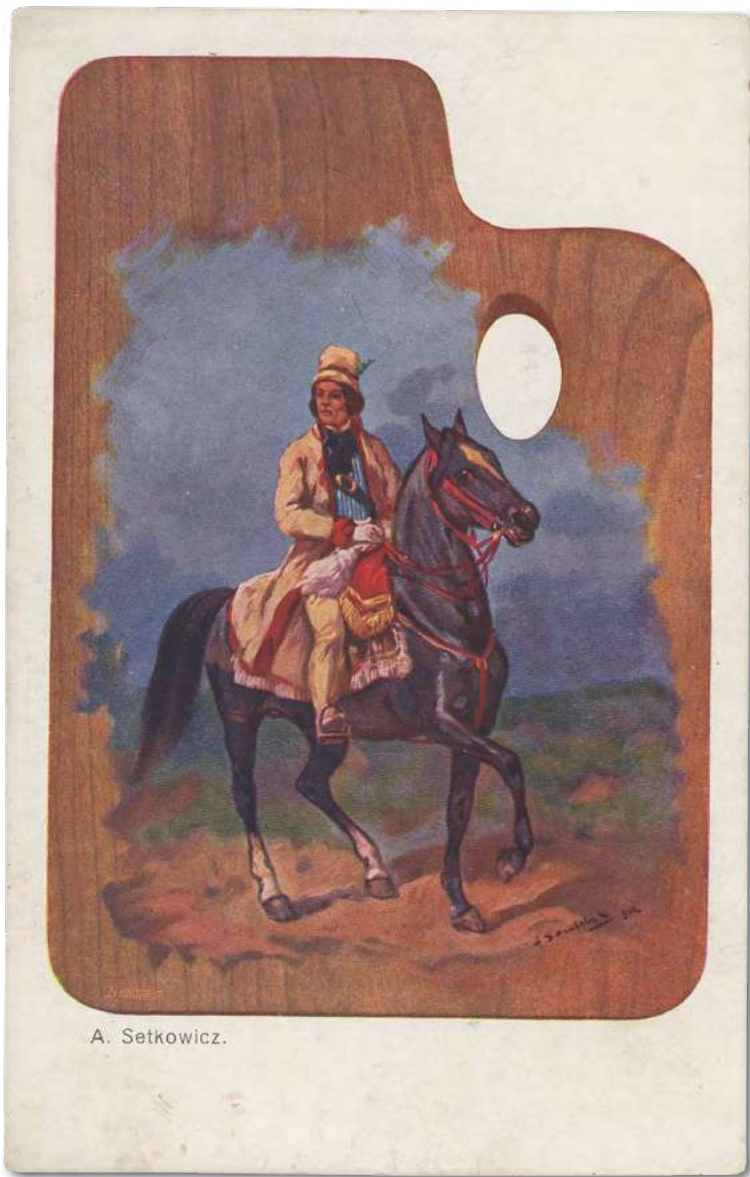
koperta FDC z wizerunkiem Tadeusza Kościuszki,
Min. łączności, 1 VII 1979 (data stempla pocztowego)

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

20.
*K. Pułaski - Polish and American freedom -
fighter T. Kościuszko - Hero of two continents,*
koperta FDC, Min. Łączności, 1979?

TADEUSZ KOŚCIUSZKO NA PORTRETACH MISTRZÓW

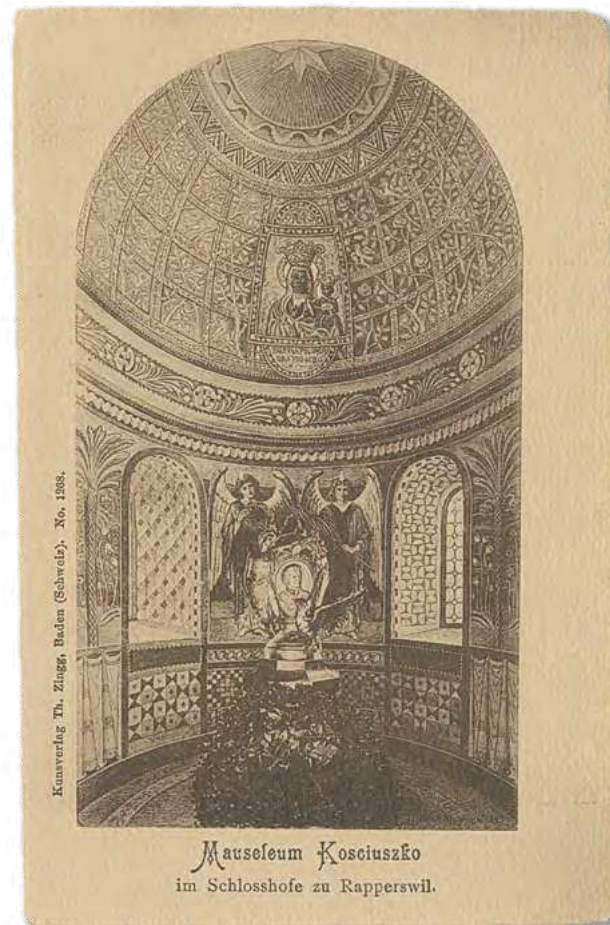

A. Setkowicz.

21.
[Bez tytułu],
A. Setkowicz,
Wydawnictwo „Pocztówki” w Krakowie,
18.05.1916 (data na odwrocie)

22.
**Poln. Nationalmuseum im Schloss Rapperswil.
Der General Kosciuszko im Jahre 1817
in Solothurn gestorben
(Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu.
Generał Kościuszko zmarł w 1817 w Solurze),**
Kustverlag (wyd): Th.Zingg, Baden, przed 1939

23.
**Mausoleum Kosciuszko im Shlosshofe
zu Rapperswil (Mauzoleum Kościuszki
na zamku w Rapperswilu),**
Kustverlag (wyd): Th.Zingg, Baden, przed 1939

24.

Medal w setną rocznicę śmierci Kościuszki,

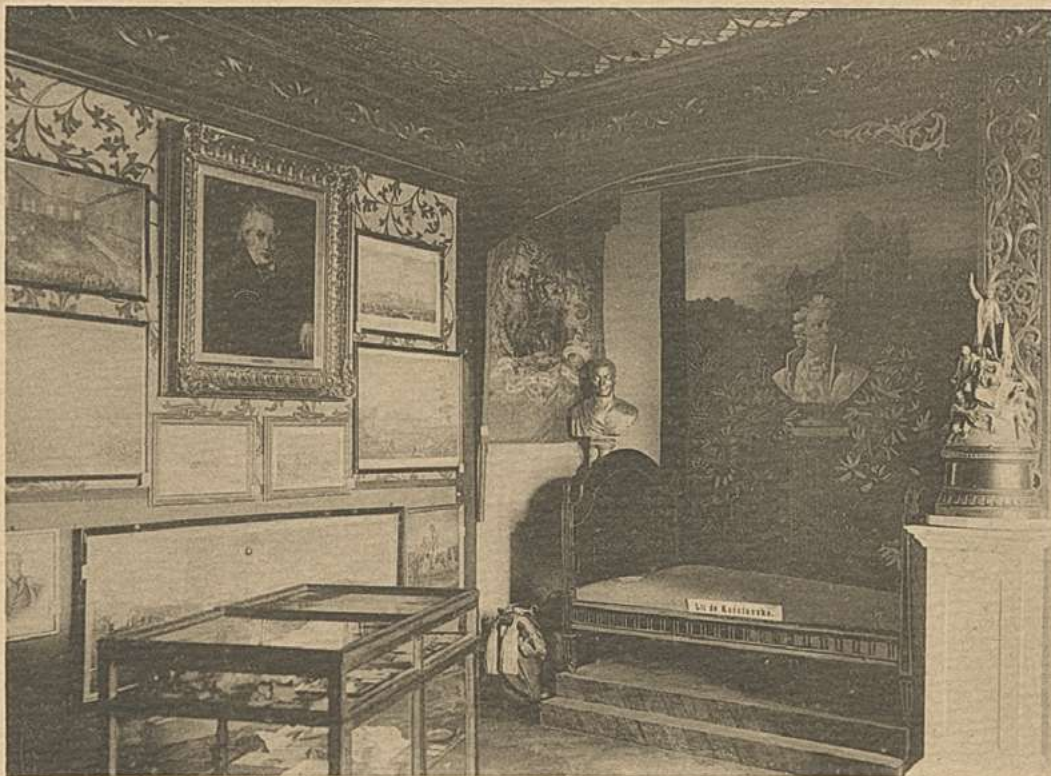
Konstanty Żmigrodzki,

Art. Institut Orell Füssli, Zurich, przed 1939

25.
**Urna w mauzoleum,
w którym spoczywa serce Kościuszki,**
Musée National Polonais à Rapperswil,
Art. Institut Orell Füssli, Zurich, przed 1939

Kunstverlag Th. Zingg, Baden (Schweiz), No. 1902.

Poln. Nationalmuseum im Schloß Rapperswil. Das Kosciuszko-Zimmer.

26.

Poln. Nationalmuseum im Schloss Rapperswil. Das Kosciuszko Zimmer
(*Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu. Pokój Kościuszki*),

Kunstverlag (wyd): Th.Zingg, Baden, przed 1939

27.

Poln. Nationalmuseum im Schloß Rapperswil. Die Sensenmänner vor dem Gefecht bei Raclawice unter der Anführung des Generals Kosciuszko 1794. Gemälde v. Stachiewicz
(Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu. Kosynierzy przed bitwą pod Raclawicami 1794. Obraz Stachiewicza),

Kunstverlag (wyd): Th.Zingg, Baden, przed 1939

OSOBY ZWIĄZANE Z TADEUSZEM KOŚCIUSZKĄ

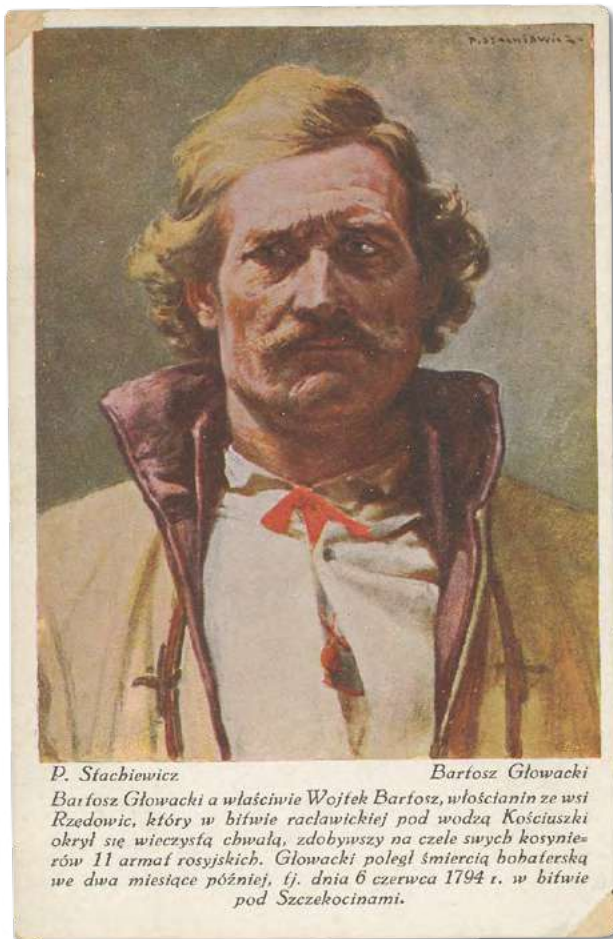

28.
Kazimierz Pułaski,
Polonia, Kraków, przed 1939

29.
Wojtek Bartos Głowacki z Rzędowic
bohater z pod Raławic (1794),
mal. J. Matejko,
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich
w Krakowie, przed 1939

OSOBY ZWIĄZANE Z TADEUSZEM KOŚCIUSZKĄ

30.
Bartosz Głowacki,
P. Stachewicz,
Polonia, Kraków, przed 1939

31.
Generał lejtnant Jakub Jasiński (1761-1794),
Jan Chrzyciel Lampi (1751-1830),
ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu,
fot. M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

OSOBY ZWIĄZANE Z TADEUSZEM KOŚCIUSZKĄ

32.
Jan Kiliński,
Zakł. Graf. A.P.A „Rotofot”, Warszawa,
przed 1939

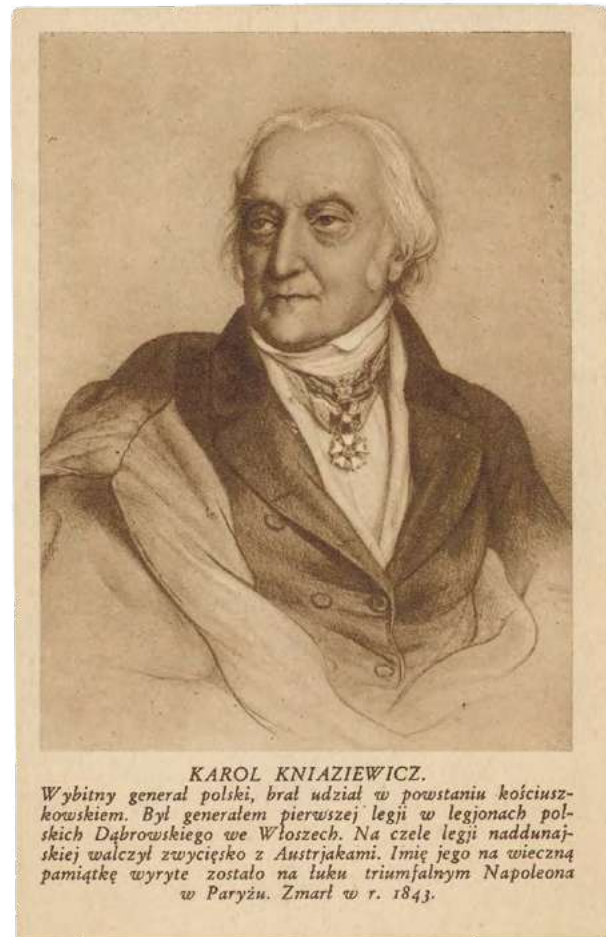
33.
Pułkownik Jan Kiliński, (1760-1819),
Karol Bechon,
miniatura ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu,
fot. M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

OSOBY ZWIĄZANE Z TADEUSZEM KOŚCIUSZKĄ

34.

Berek Joselewicz,
na podstawie litografii
Henryka Aschenbrennera (1871-1900),
Polonia, Kraków, przed 1939

35.

Karol Kniaziewicz,
Polonia, Kraków, przed 1939

OSOBY ZWIĄZANE Z TADEUSZEM KOŚCIUSZKĄ

36.

Julian Ursyn Niemcewicz (1758-1841),

Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

37.
**Wojsko Polskie Kościuszki, w 1794, Żołnierze
z regimentu nr 2 jenerała Wodzickiego na czatach,**
rys. M. Stachowicz, kop. K. Wawrosz,
Wydawnictwo Graf_ika, po 2006

38.
**Wojsko Polskie Kościuszki, w 1794,
Artylerzyści z załogi krakowskiej,**
rys. M. Stachowicz, kop. K. Wawrosz,
Wydawnictwo Graf_ika, po 2006

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

39.
**Wojtko Polskie Kościuszki, w 1794,
Żołnierz z regimentu Nr 9 jenerała Raczyńskiego,**
rys. M. Stachowicz, kop. K. Wawrosz,
Wydawnictwo Graf_ika, po 2006

40.
**Wojtko Polskie Kościuszki, w 1794,
1 - Żołnierz z regimentu Nr 8 jenerała Potockiego;
2 - Żołnierz z regimentu jenerała Raczyńskiego;
3 - Żołnierz z regimentu Czapskiego;
4 - Żołnierz z regimentu Nr 1 królowej Jadwigi,**
rys. M. Stachowicz, kop. K. Wawrosz,
Wydawnictwo Graf_ika, po 2006

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

41.
Okres powstania kościuszkowskiego;
w serii Wojsko Polskie w Tysiącleciu,
Leszek Piasecki,
„Centralzłom” Centrala Gospodarki Złotem
w Katowicach, WAG Kraków, KZG 2, po 1945

42.
Raławice,
Michał Bylina (1904-1982),
Muzeum Narodowe w Warszawie,
fot. J. Myszkowski, Krajowa Agencja Wydawnicza,
po 1945

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

43.

Kosynierzy chłopskiego pospolitego ruszenia,
mal. Michał Stachowicz (1768-1825),
ze zbiorów Czartoryskich Muzeum Narodowego w Krakowie,
fot. M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

44.

Wyjście kosynierów ze wsi,

Wł. Tetmajer,

reprint pocztówki z 1925 r.,

Muzeum Niepodległości, po 1989

45.

Chorągiew batalionu grenadierów krakowskich (kosynierów) z 1794,

Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,

fot. M. Ciunowicz,

Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

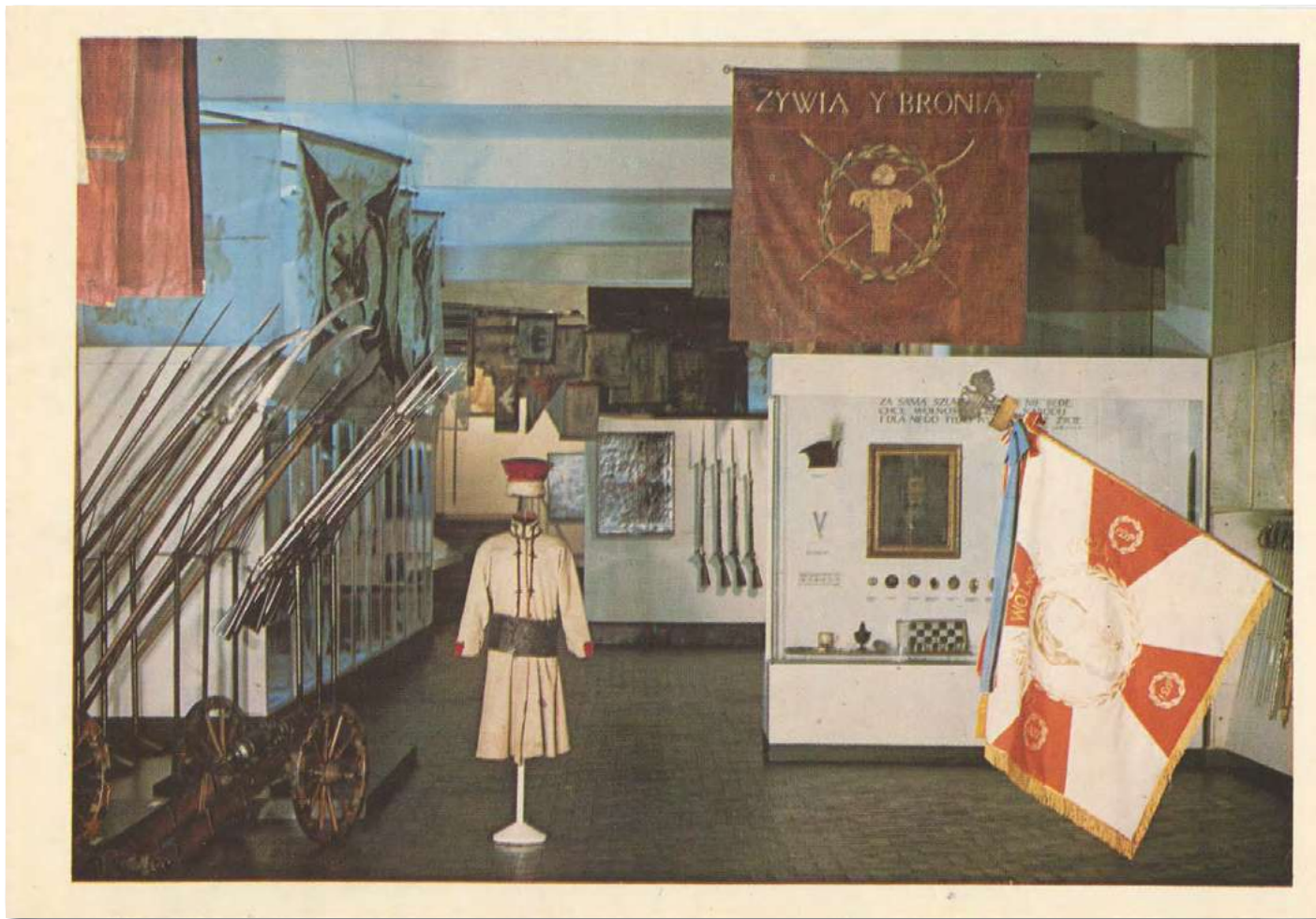
46.

***Sala powstania kościuszkowskiego (1794)
w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,***

fol. M. Ciunowicz,

Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

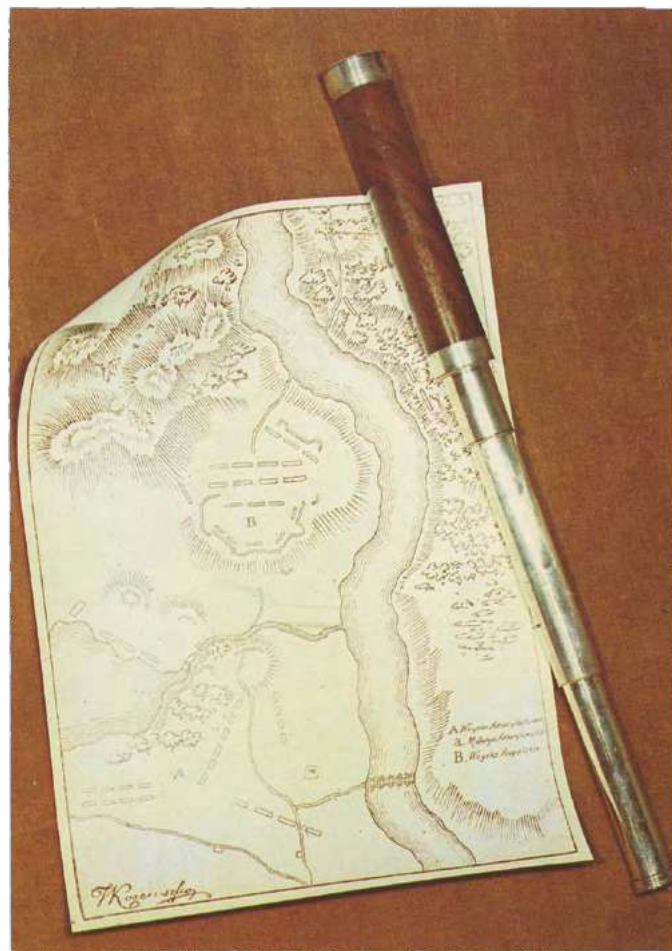

47.
Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
sala pamiątek po insurekcji kościuszkowskiej,
fot. M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

WOJSKO POLSKIE KOŚCIUSZKI Z 1794 ROKU I JEGO KOSYNIERZY

48.
Czapka generalska i szable Tadeusza Kościuszki,
ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie
i Muzeum Narodowego w Krakowie,
fot. M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

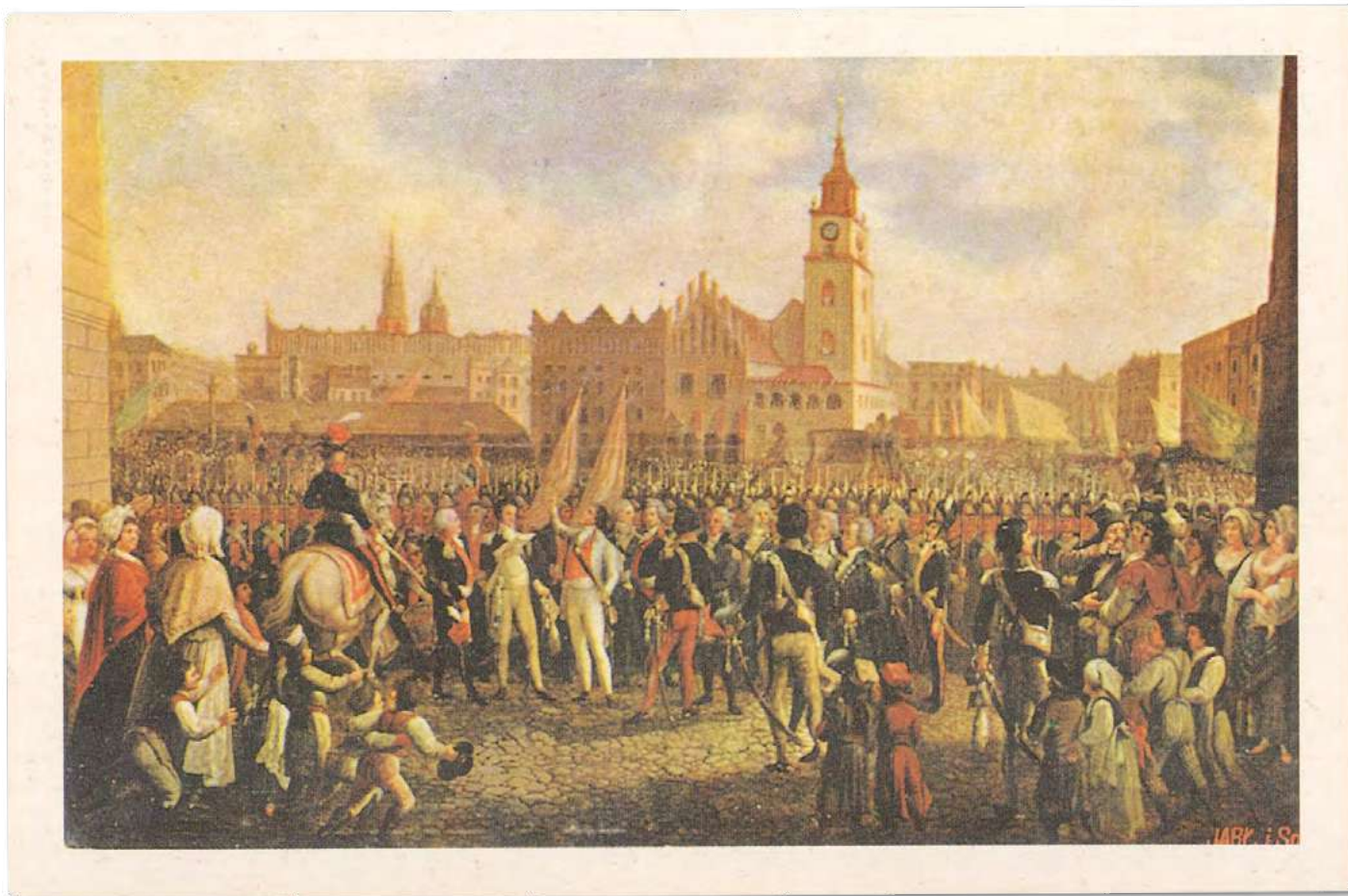
49.
**Plan fortyfikacji Saratogi z zaznaczonymi
pozycjami wojsk amerykańskich i angielskich -
reprodukcja szkicu Tadeusza Kościuszki,
Luneta w XVIII w,**
Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
fot. M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

PRZYSIĘGA TADEUSZA KOŚCIUSZKI NA RYNKU W KRAKOWIE 24.03.1794

50.
Przysięga Tadeusza Kościuszki na rynku krakowskim,
gwasz Michała Stachowicza ok. 1816,
Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
fot. T. Biliński, Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

POCZĄTEK INSUREKCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

51.

Przysięga T. Kościuszki na rynku w Krakowie,

M. Stachowicz, reprint pocztówki z 1925 r.,

seria nr V. Insurekcja Kościuszkowska,

Muzeum Niepodległości, po 1990

PRZYSIĘGA TADEUSZA KOŚCIUSZKI NA RYNKU W KRAKOWIE 24.03.1794

52.

Wprowadzenie na rynek krakowski dział rosyjskich zdobytych w bitwie pod Racławicami,

mal. naoczny świadek Michał Stachowicz (1768-1825),

gwiazd z 1804 r.,

ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,

foto. M. Ciunowicz,

Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

POCZĄTEK INSUREKCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

53.
Przysięga Tadeusza Kościuszki na rynku krakowskim w 1794 r.,
Franciszek Smuglewicz (1745-1807),
Muzeum Narodowe w Poznaniu,
fot. Jerzy Malinowski,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

54.

Przysięga Tadeusza Kościuszki na Rynku Krakowskim w 1794 r.,

Franciszek Smuglewicz, w albumie:

Malarstwo Historyczne ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu,

9 pocztówek w obwolucie, projekt obwoluty Jan Bokiewicz,

Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa, 1984

POCZĄTEK INSUREKCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

55.

*Przysięga Tadeusza Kościuszki
na Rynku Krakowskim 24 marca 1794 r.,*

mal. W. Kossak,

Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

PRZYSIĘGA TADEUSZA KOŚCIUSZKI NA RYNKU W KRAKOWIE 24.03.1794

56.
***Przysięga Tadeusza Kościuszki
na Rynku Krakowskim 24 marca 1794 r. (fragment),***
mal. Wojciech Kossak,
przed 1939

POCZĄTEK INSUREKCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

57.

200. rocznica ogłoszenia Uniwersału połanieckiego,

proj. M. Jędrysik,

Poczta Polska nakład 200 tys egz.,

stempel pocztowy: Połaniec 07.05.1994

58.

Panorama Racławicka malowali Jan Styka Wojciech Kossak,
koperta FDC z wizerunkiem chorągwi kosynierów,
Min. Łączności, 04.04.1985 (data stempla pocztowego)

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

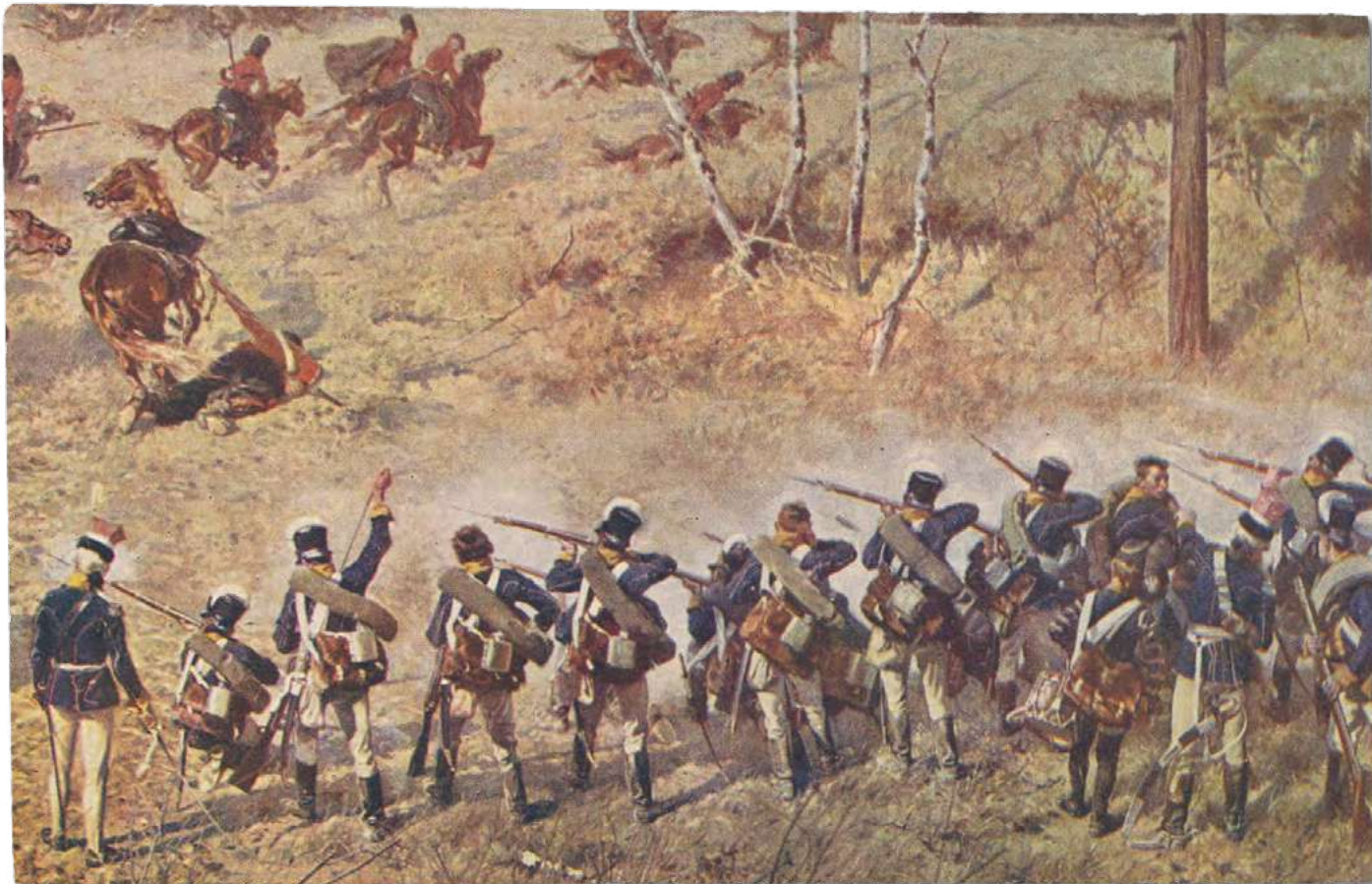

59.

Panorama Racławicka,

Jan Styka, Wojciech Kossak i inni 1893-1894 fragment,
Muzeum Panoramy Racławickiej,
Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu,
fot. Edmund Witecki, po 1945

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

60.

Bitwa pod Racławicami 4 IV 1794.

***Panorama W. Kossaka i J. Styki we Lwowie,
Odział pułku piechoty Wodzickiego,***

Nakładem Gminy król. stoł. miasta Lwowa, przed 1918

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

61.

Panorama Racławicka,

Jan Styka, Wojciech Kossak i inni 1893-1894 fragment,
Muzeum Panoramy Racławickiej,
Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu,
fot. Edmund Witecki, po 1945

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

62.

Bitwa pod Racławicami 4 IV 1794.

Panorama W. Kossaka i J. Styki we Lwowie,

Wojtek Bartosz Głowacki na czele kosynierów

zdobywa moskiewskie armaty,

Nakładem Gminy król. stoł. miasta Lwowa, przed 1918

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

63.

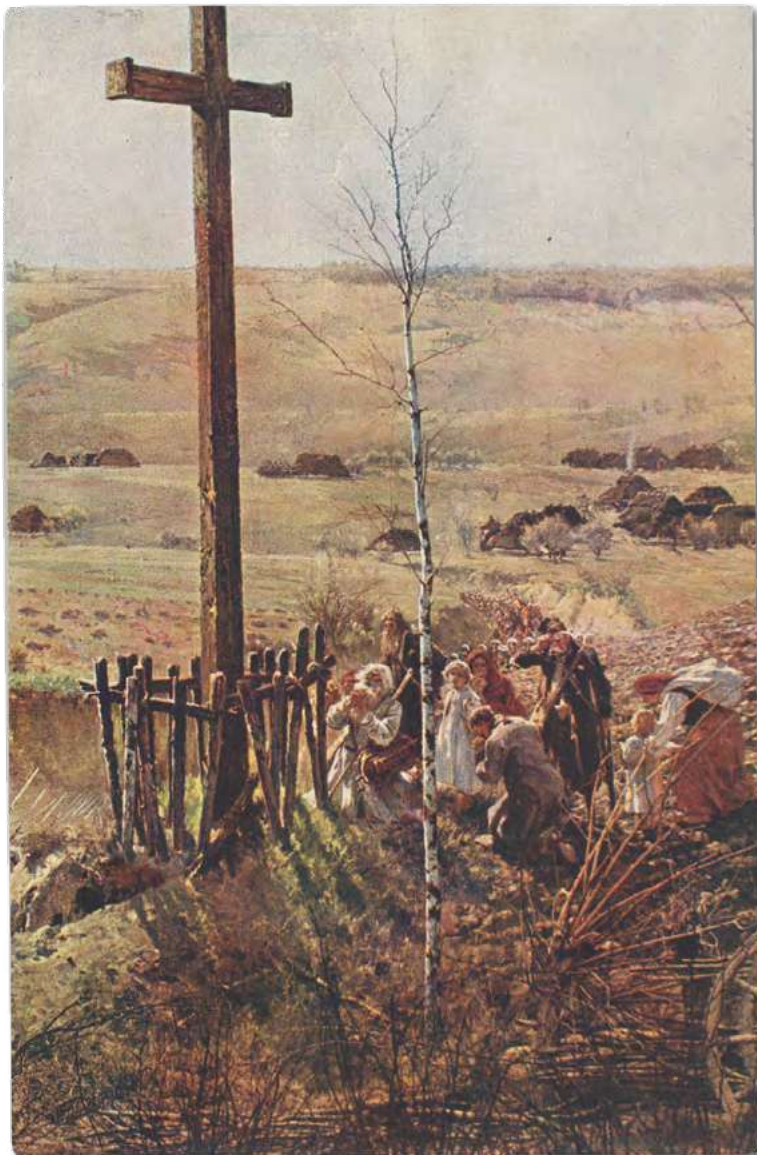
Bitwa pod Racławicami 4 IV 1794.

Panorama W. Kossaka i J. Styki we Lwowie,

Tadeusz Kościuszko na czele sztabu,

Nakładem Gminy król. stoł. miasta Lwowa, przed 1918

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

64.

***Bitwa pod Racławicami 4 IV 1794.
Panorama W. Kossaka i J. Styki we Lwowie,
Modlitwa włościan za ojczyznę
i powodzenie oręża polskiego,
Nakładem Gminy król. stoł. miasta Lwowa,
przed 1918***

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

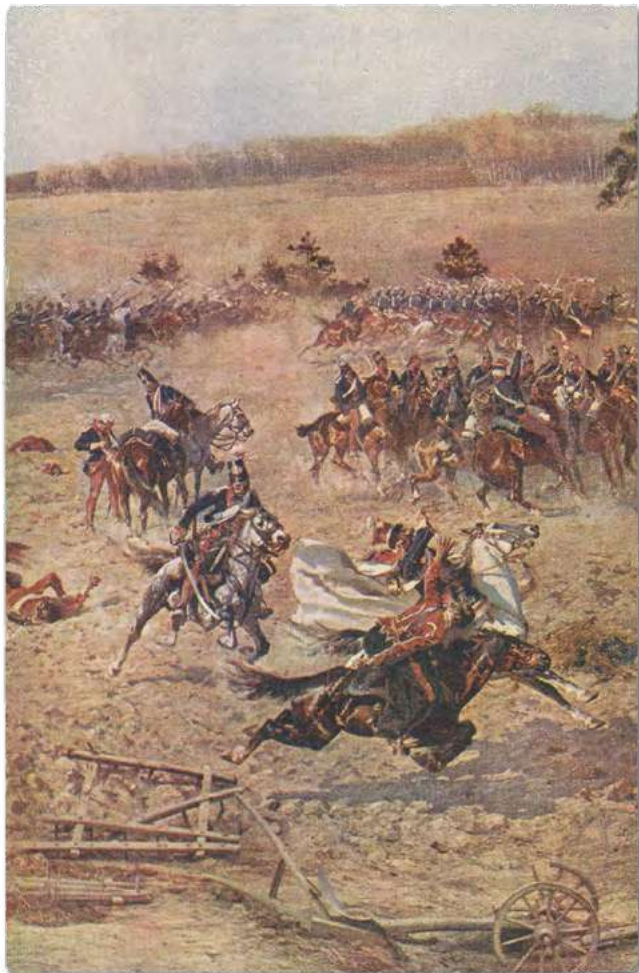
65.

Bitwa pod Racławicami 4 IV 1794.

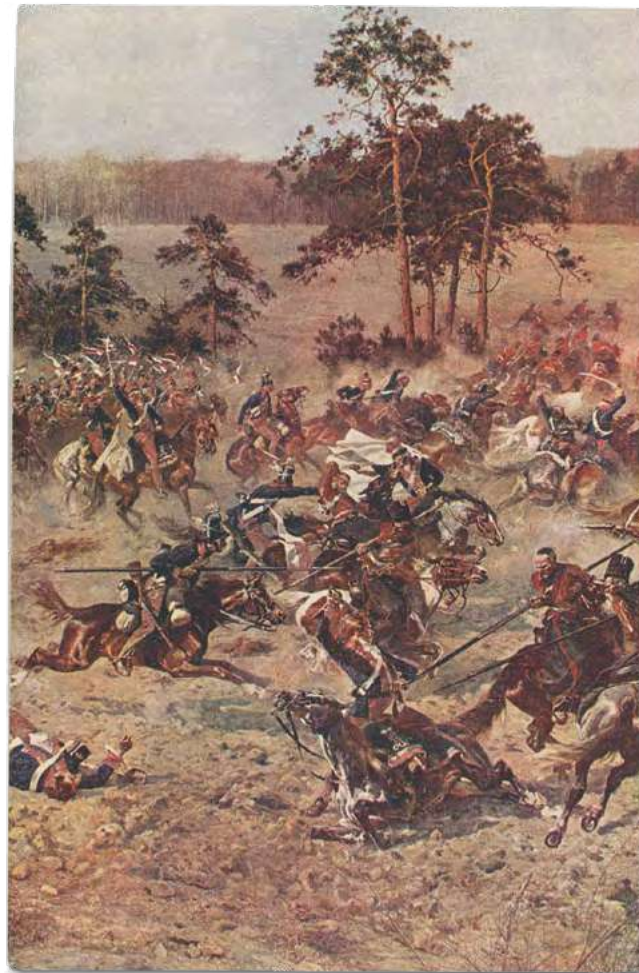
Panorama W. Kossaka i J. Styki we Lwowie, Jeńcy rosyjscy,

Nakładem Gminy król. stoł. miasta Lwowa,
przed 1918

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

66.
Bitwa pod Racławicami 4 IV 1794.
Panorama W. Kossaka i J. Styki we Lwowie,
Utarczki Kawalerii Narodowej z kozakami
Czugiewskimi fragment I,
Nakładem Gminy król. stoł. miasta Lwowa,
przed 1918

67.
Bitwa pod Racławicami 4 IV 1794.
Panorama W. Kossaka i J. Styki we Lwowie,
Utarczki Kawalerii Narodowej
z kozakami Czugiewskimi fragment II,
Nakładem Gminy król. stoł. miasta Lwowa,
przed 1918

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

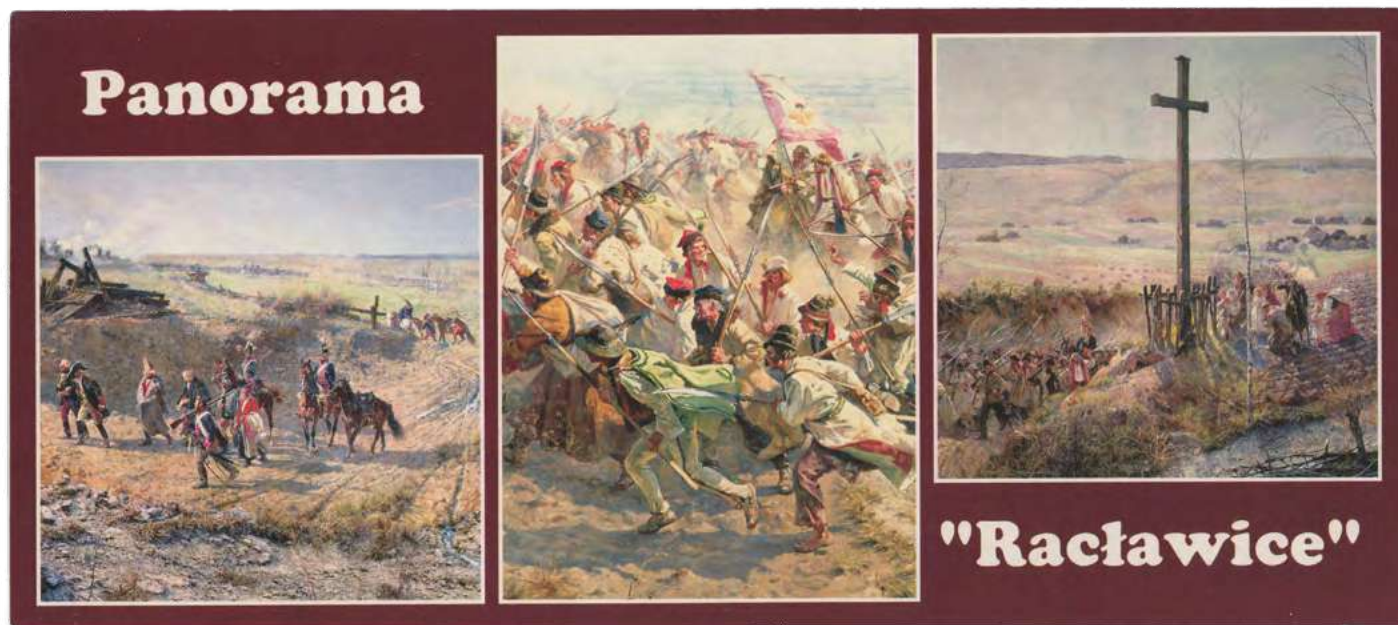
68.

Panorama „Racławice”,

J. Styka, W. Kossak, mal. 1893-1894,

foto. Edmund Witecki,

Wydawnictwo ZET, Wrocław, po 2007

69.

Panorama „Racławice”

J. Styka, W. Kossak,

mal. 1893-1894, fragmenty,

fot. Edmund Witecki,

Wydawnictwo ZET, Wrocław, po 2007

PANORAMA RACŁAWICKA. DZIEŁO JANA STYKI I WOJCIECHA KOSSAKA

70.
Tadeusz Kościuszko,
W. Kossak i J. Styka „Panorama Racławicka”,
Polonia, Kraków, przed 1939

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

71.

Kościuszko pod Raclawicami,
1888, Jan Matejko (1838-1893),
Muzeum Narodowe w Krakowie,
fot. Henryk Pieczuł,
Fundacja Monumentis Patriae,
Druk Deko Kraków, po 1989

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKЦИИ

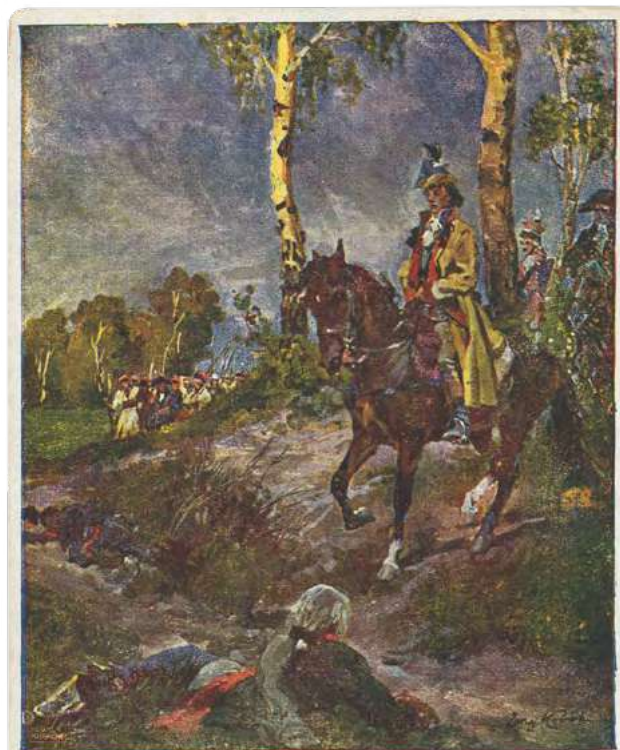

Juliusz Kossak pinx

Tadeusz Kościuszko

72.

Tadeusz Kościuszko,
Juliusz Kossak, 1895,
Wydawnictwo Polskie „Promień”,
Kraków, przed 1939

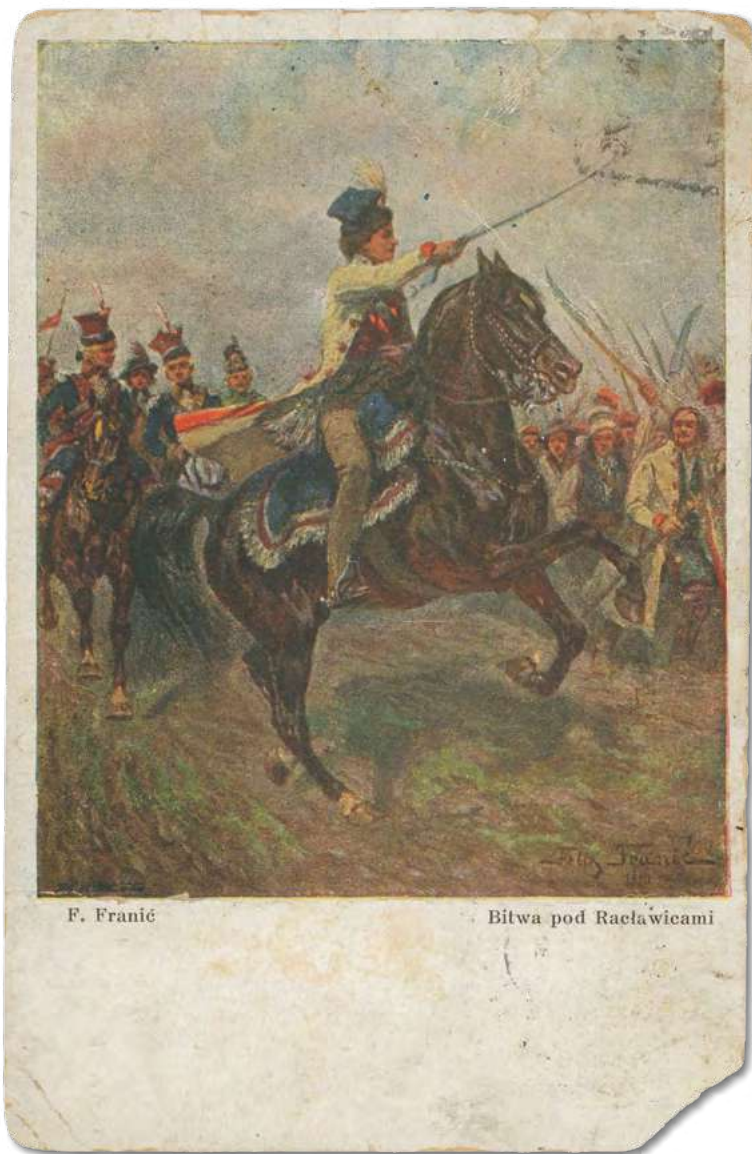
Jerzy Kossak mal.

KOŚCIUSZKO OBJEŻDŻA POŁA RACŁAWICKIE.

73.

Kościuszko objeżdża pola racławickie,
mal. Jerzy Kossak,
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

F. Franić

Bitwa pod Racławicami

74.

Bitwa pod Racławicami,

F. Franić,

malarstwo polskie, Polonia,

21.11.1930 (data stempla pocztowego)

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

75.

Racławice,
Józef Chełmoński,
Zarząd Głównego Tow. Szkoły Ludowej w Krakowie,
18.4.1924 (data w korespondencji)

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

76.
Obóz powstańców kościuszkowskich pod Igołomią,
Michał Stachowicz,
Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
fot. M. Ciunowicz,
Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków, po 1991

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

77.

Obóz wojsk Kościuszkowski pod Igołomią (23-26. IV 1794),

Michał Stachowicz (1768-1825),

gwasz 1804 r., ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego,

foto. M. Ciunowicz,

Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

78.
Tadeusz Kościuszko,
mal. J. Styka - Polonia. A. (?) Ostrowski,
Warszawa, przed 1939

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

79.

Bartosz Głowacki na zdobytej armacie,

W. Kossak,

Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,

24.12.1928 (data w korespondencji)

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

80.

Tadeusz Kościuszko w bitwie pod Maciejowicami,

Jan Bogumił Płersch (1732-1817),

olej na płótnie (fragment),

Muzeum Narodowe w Poznaniu,

fot. Jerzy Malinowski,

Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

81.

Tadeusz Kościuszko w bitwie pod Maciejowicami,
W. Boratyński,
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

82.

Pobojowisko pod Maciejowicami,

Ludwik Stasiak,

brak wydawcy,

29.06.1912 (data stempla pocztowego)

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

83.

*Krzyże orderu Virtuti Militari,
które według tradycji należały do Tadeusza Kościuszki,
Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie,
fot. M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza, po 1945*

84.

***Polacy! Kościuszko i Pułaski walczyli
za wolność Polski i innych narodów!...***

Muzeum Wojska Polskiego,
Wydawnictwo Graf_ika, po 2006

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

85.

I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność. 26.09.1981,
koperta okolicznościowa

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

86.
Dąbrowski, Kościuszko, Poniatowski.
Trzej Narodowi Bohaterowie Polscy,
Polonia,
Kraków, przed 1939

87.
Na progu wieczności,
J. Kossak,
Wydawnictwo „Sztuka” Kraków,
przed 1939

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

88.

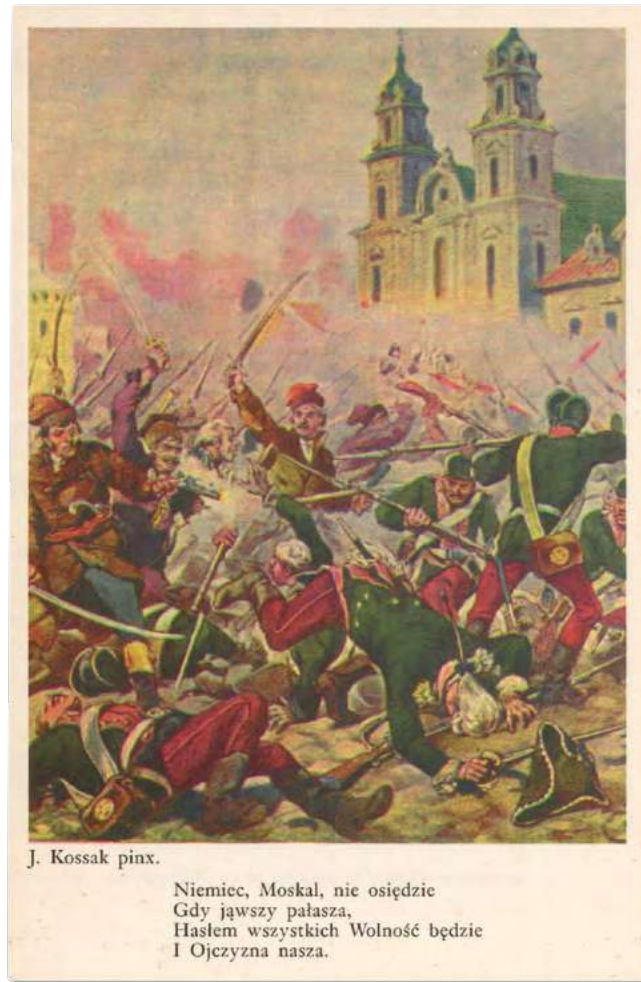
Opowieść o szabli,

L. Strojnowski,
Wyd. „Galerja Polska” Kraków,
przed 1939

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

89.
Idźmy zwycięsko naprzód!
brak wydawcy,
24.11 1926 (data stempla pocztowego)

90.
Niemiec, Moskal nie osiędzie...
J. Kossak.,
pocztówka wydana z okazji
200-lecia Mazurka Dąbrowskiego,
reprodukcja polskiej pocztówki patriotycznej z 1920 r.,
Muzeum Niepodległości,
Warszawa, 1991

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

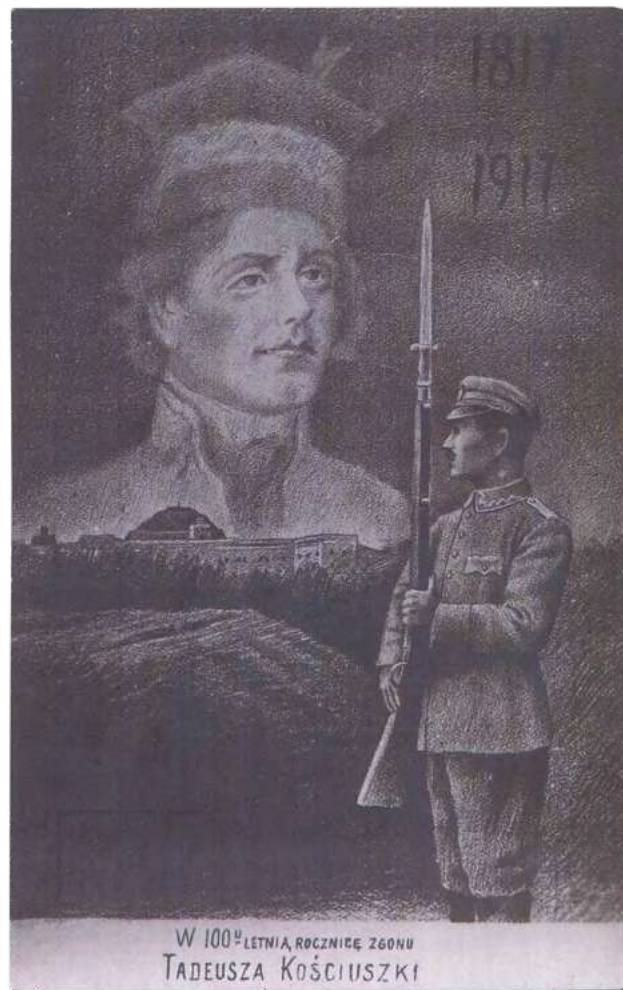

91.

Na to wszystkich jedne głosy...

J. Kossak,
pocztówka wydana z okazji
200-lecia Mazurka Dąbrowskiego,
reprodukcja polskiej pocztówki patriotycznej z 1920 r.,
Muzeum Niepodległości,
Warszawa, 1991

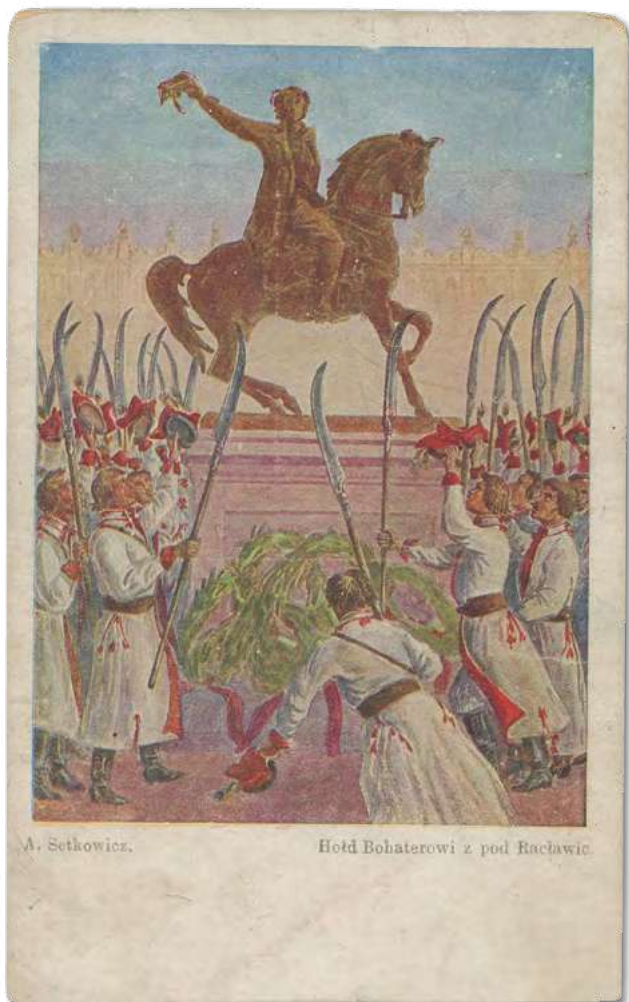
101 • KATALOG

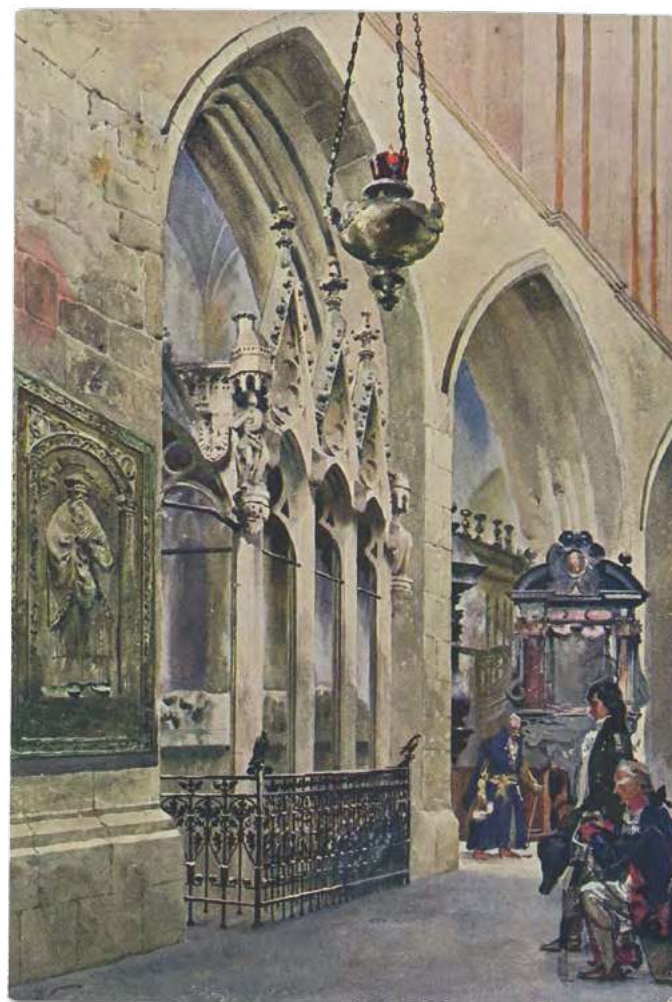
92.

W 100-letnią rocznicę zgonu Tadeusza Kościuszki,
brak wydawcy,
1917

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

93.
Hołd bohaterowi spod Racławic,
A. Setkowicz,
brak wydawcy,
przed 1939

94.
Tadeusz Kościuszko
przed grobowcem Władysława Łokietka,
mal. St. Tondos i W. Kossak,
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

95.
Sarkofag Tadeusza Kościuszki w krypcie na Wawelu,
fot. St. Kolowca,
brak wydawcy,
przed 1939

96.

W 150 rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki,

medal tombakowy bity, średn. 80 mm,

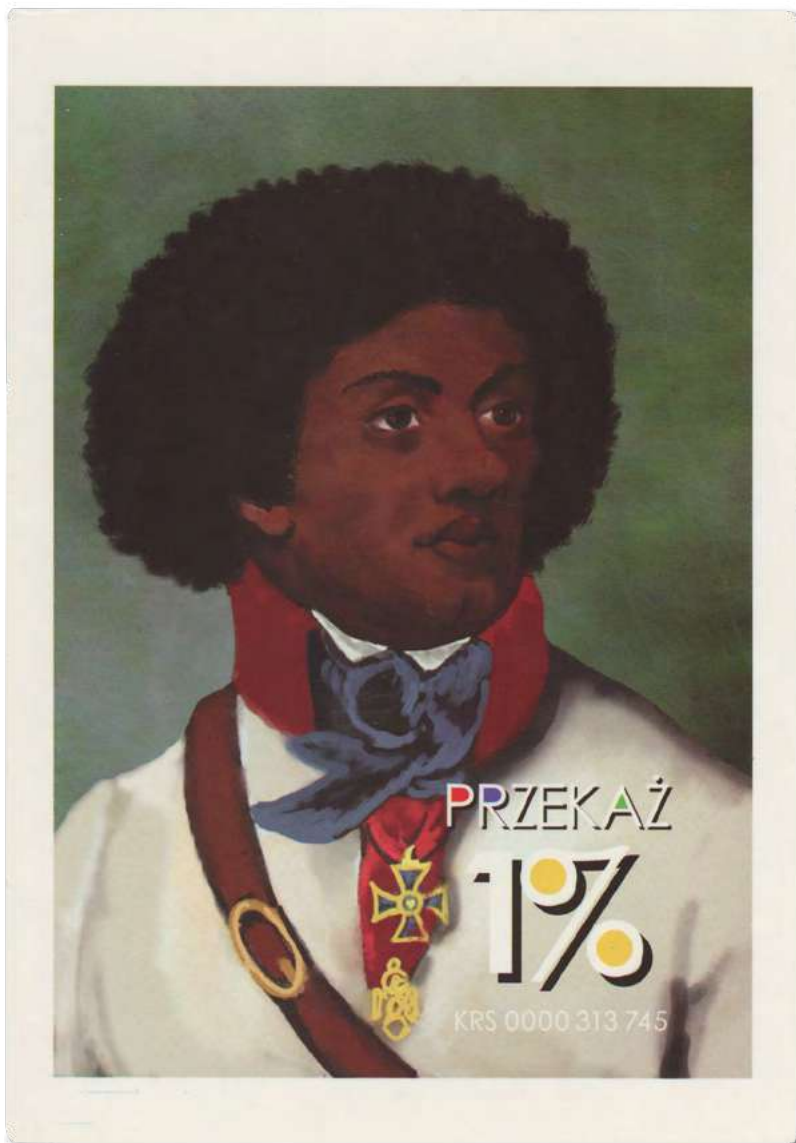
wykonał Stanisław Sikora, 1967,

G.Z.P. Wojska Polskiego,

fol. Tadeusz Biliński,

Krajowa Agencja Wydawnicza

TADEUSZ KOŚCIUSZKO - NA CZELE INSUREKCJI

97.

Tadeusz pochodził z Afryki, Przekaż 1 %,
Fundacja Afryka Inaczej, po 2003

98.
Pochód z ziemią spod Racławic na Kopiec Kościuszki,
Michał Stachowicz,
Muzeum Narodowe w Warszawie,
fot. J. Kozina,
Wydawnictwo Kluszczyński,
Kraków, po 1991

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

99.

Widok na Kopiec Kościuszki,

Stanisław Wyspiański,

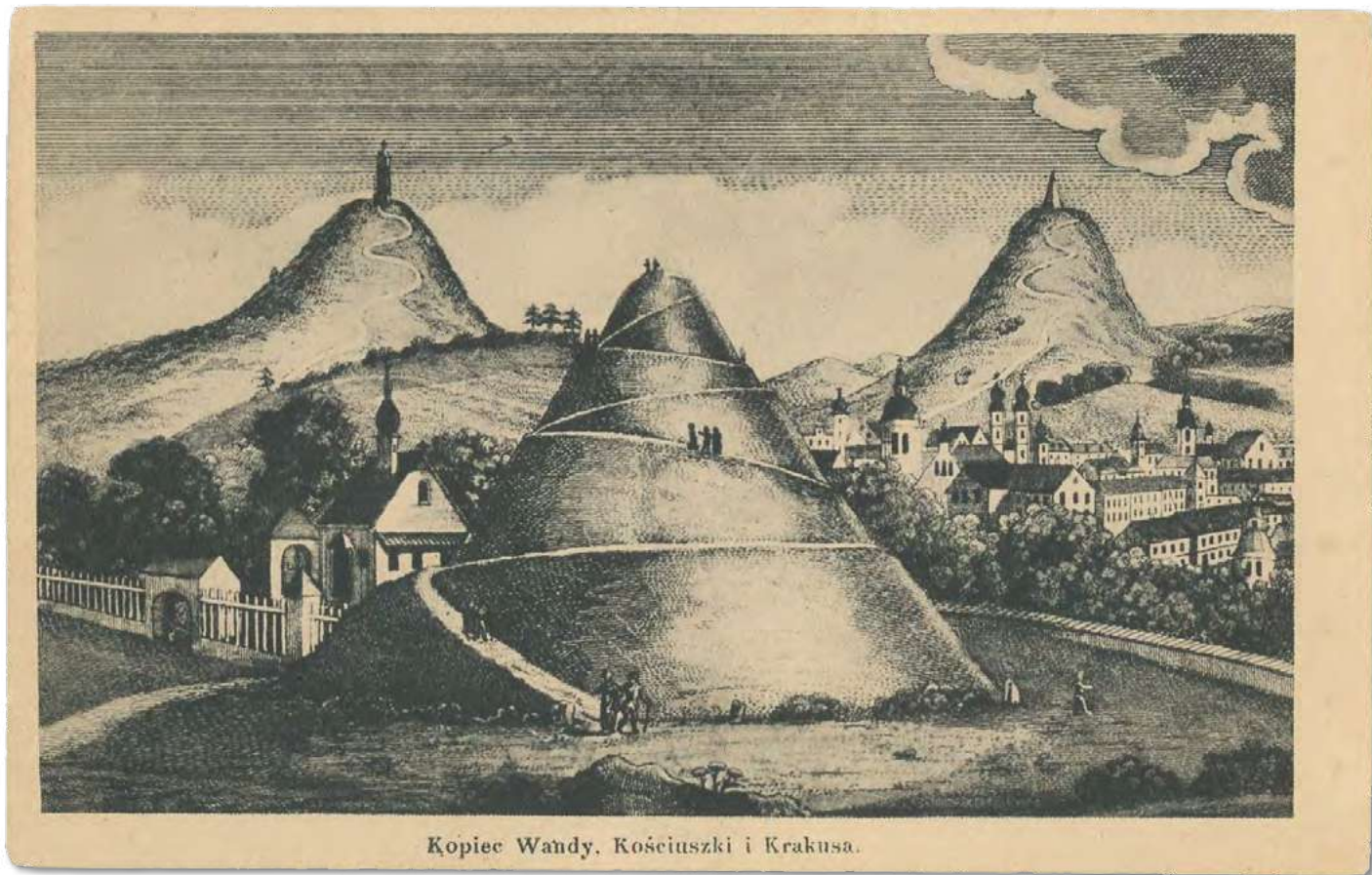
pastel, 1904,

Muzeum Górnośląskie w Bytomiu,

Agencja Wydawnicza - RSW „Prasa - Książka - Ruch”,

po 1973

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

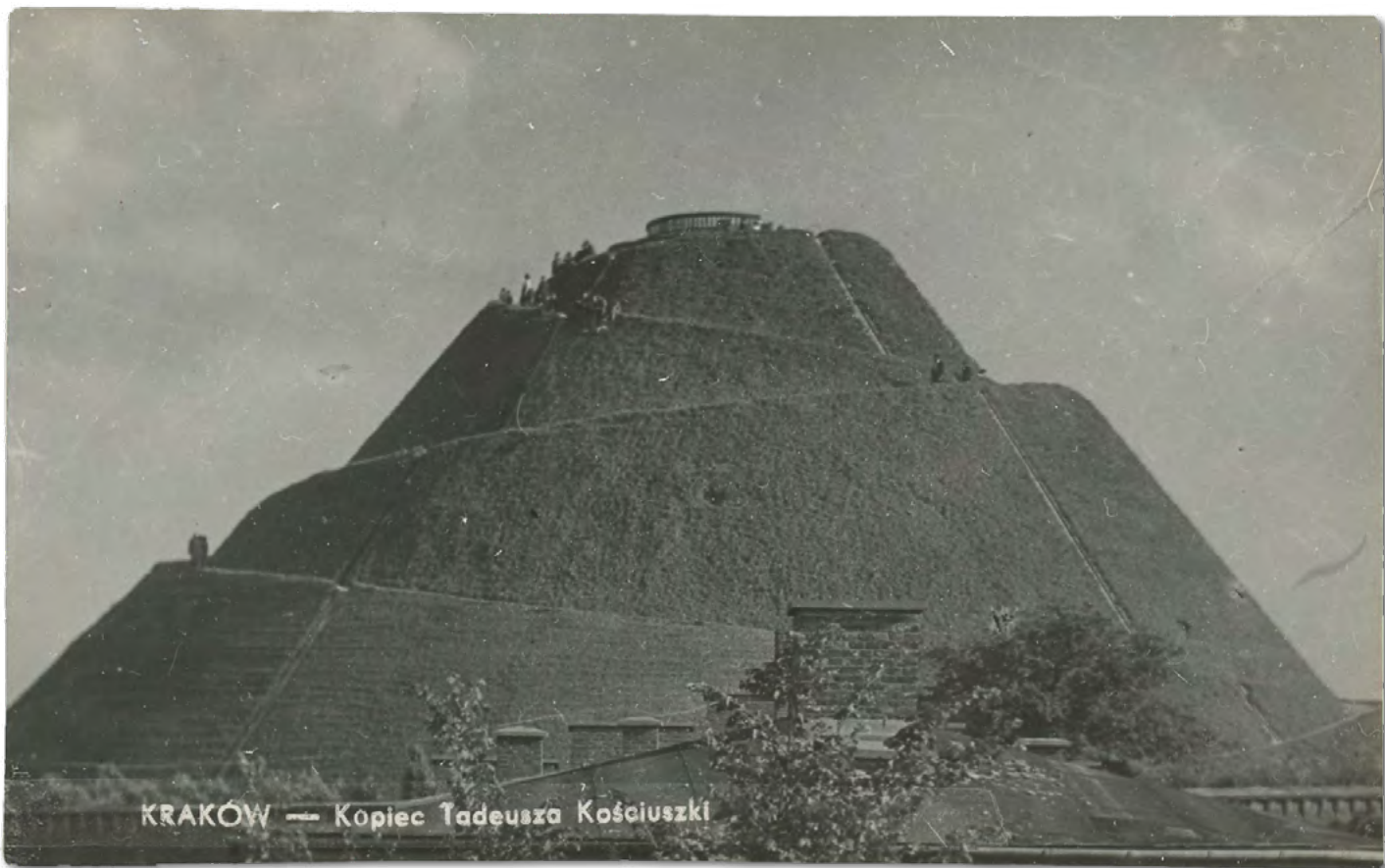

100.

Kopiec Wandy, Kościuszki i Krakusa,

Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

101.

Kraków - Kopiec Tadeusza Kościuszki,
brak danych

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

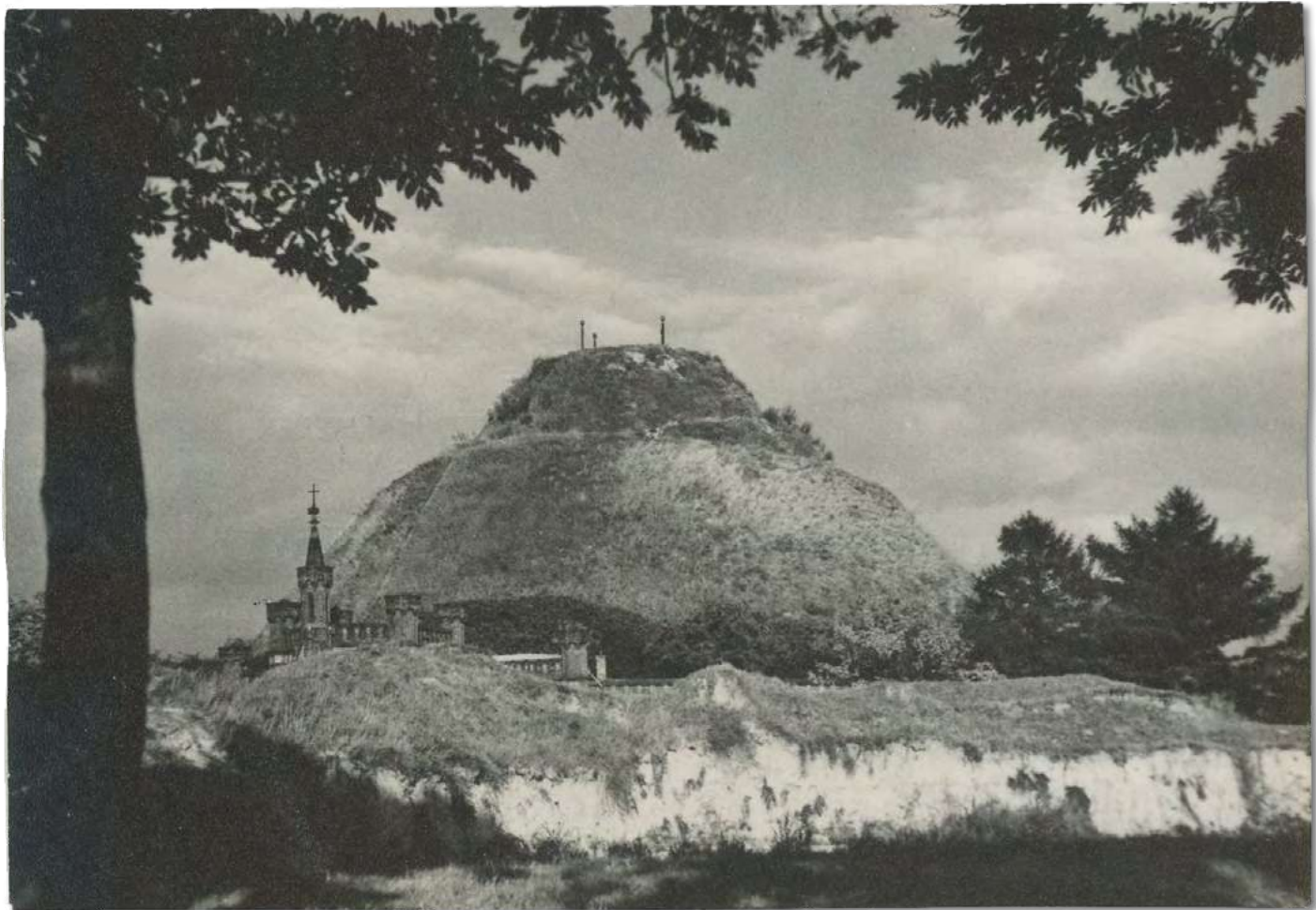

KRAKÓW. Kopicie Kościuski. (Zdjęcie z aeroplanu.)

102.

Kraków. Kopicie Kościuski. (Zdjęcie z aeroplanu),
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

103.

Kraków - Kopiec Kościuszki,

fot. M. Hermanowicz,

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze,

Zakłady Wytwórcze Fotowidokówek w Jaśle,

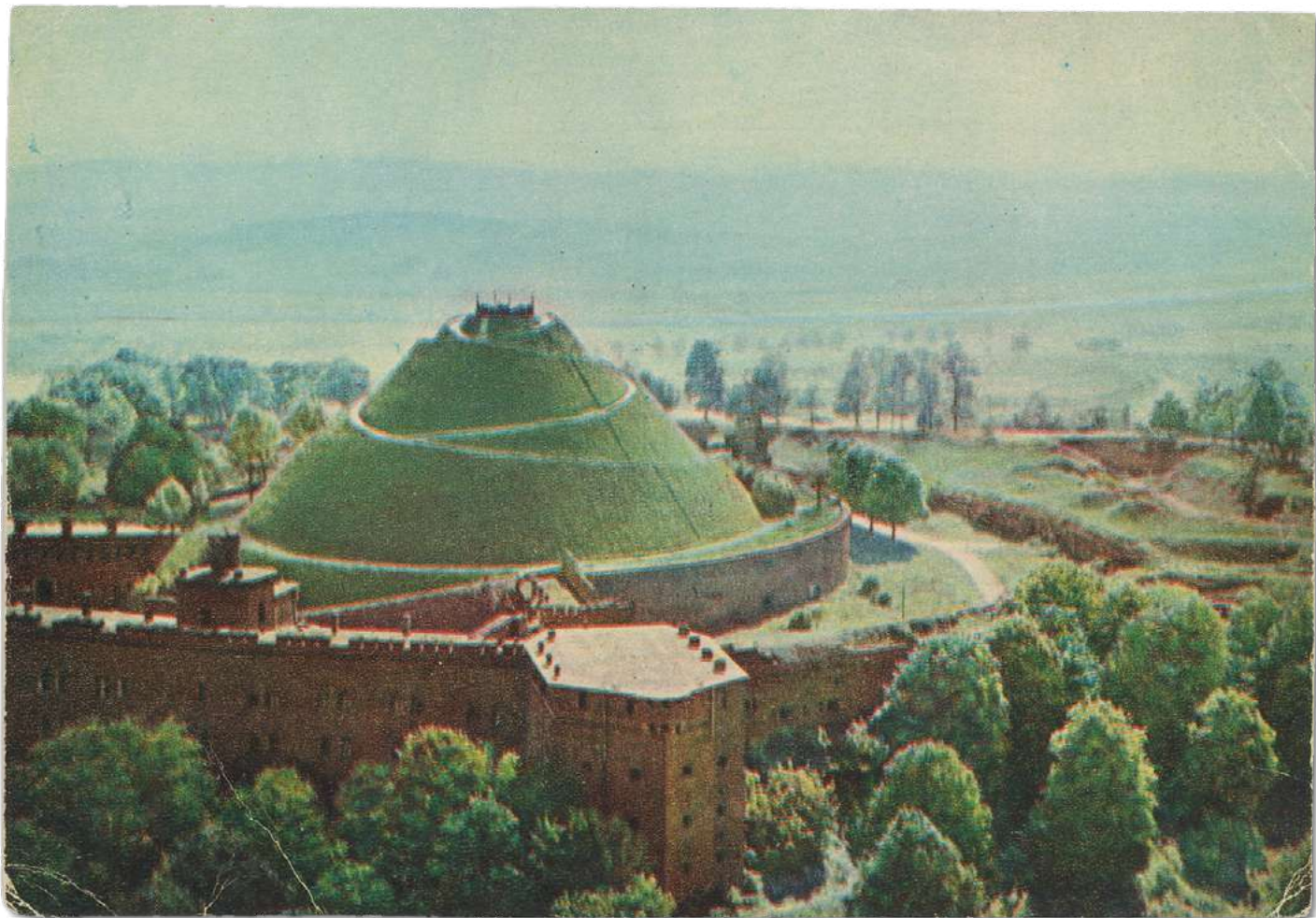
po 1945

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

104.
Kopiec im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie,
fot. Wojciech Gorgolewski,
Wydawca: Agencja MARCO,
po 1989

KOPCE KOŚCIUSZKI – KRAKÓW I BUSKO

105.

Kraków – Kopiec Kościuszki,

fol. J. Polański,

Biuro Wydawnicze „Ruch”,

po 1945

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

BUSKO.

Kolonja Dziecięca.

Kopiec Kościuszki.

106.

Busko - Kolonja Dziecięca - Kopiec Kościuszki.
nakł. Firmy „Nowość” Busko,
11.08.1930 (adres w korespondencji)

KOPCE KOŚCIUSZKI - KRAKÓW I BUSKO

107.

Busko. Kopiec Kościuszki,

Wydawnictwo Stanisława Łuszcza,

Księgarnia w Busku,

przed 1939

Dochód na budowę pomnika Tadeusza Kościuszki w Krakowie.

Pomnik Tadeusza Kościuszki
na Rynku krakowskim stanąć mający (wysokość
wraz z podstawą 14 metrów).

108.
Dochód na budowę pomnika Tadeusza Kościuszki w Krakowie,
brak wydawcy,
przed 1900

Dochód na budowę pomnika Tadeusza Kościuszki w Krakowie.

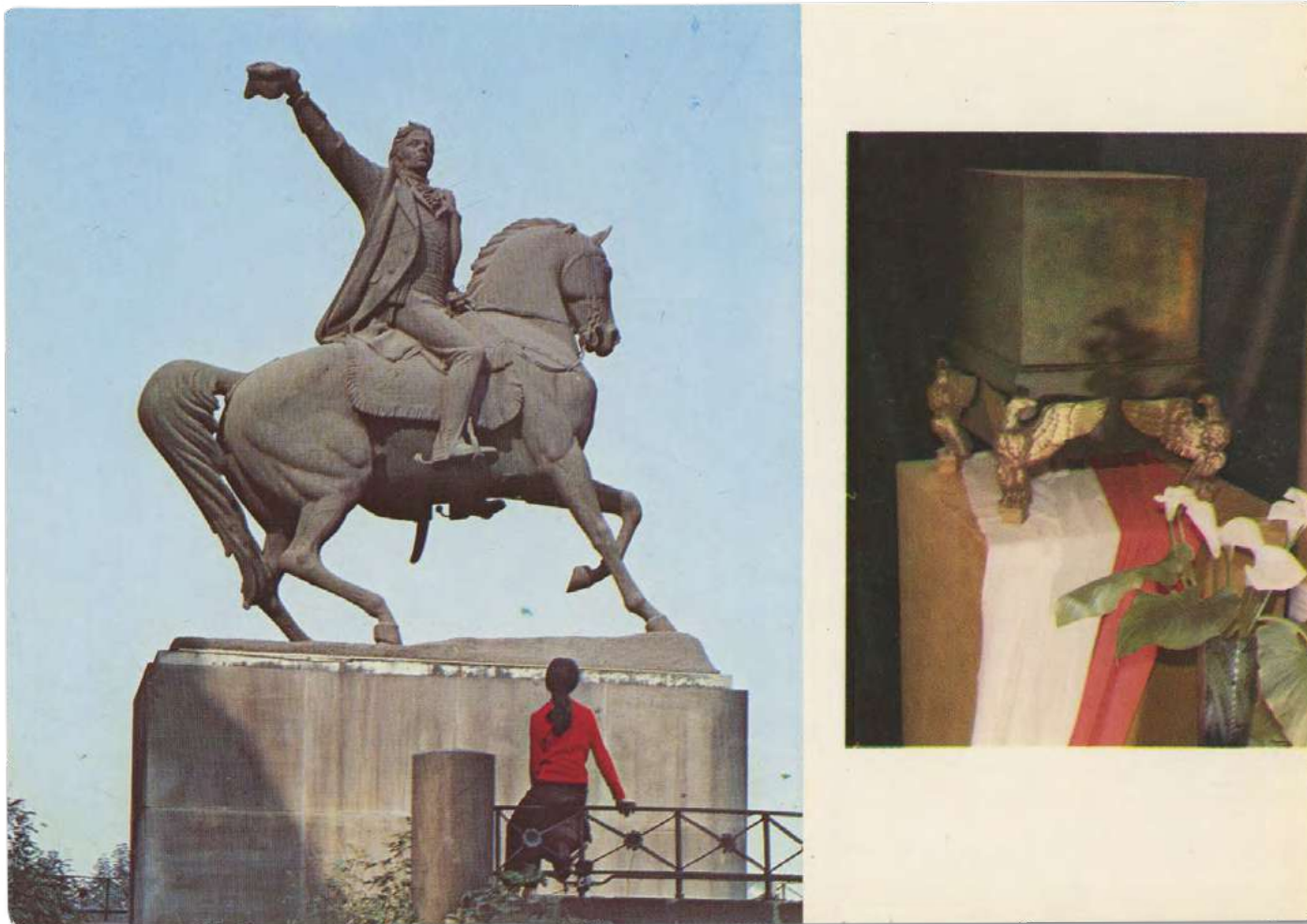

Pomnik Tadeusza Kościuszki
na Rynku krakowskim stanąć mający (wysokość
wraz z podstawą 14 metrów).

109.

Dochód na budowę pomnika Tadeusza Kościuszki w Krakowie,
brak wydawcy,
przed 1900

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

110.
***Pomnik Tadeusza Kościuszki w Krakowie na Wawelu -
urna z sercem Tadeusza Kościuszki,***
fot. S. Jabłońska, M. Ciunowicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
po 1960

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

111.

Kraków - Wawel,

fot. E. Hartwig, P. Krassowski, J. Podlacki,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
po 1960

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

112.

***Kraków - Wawel - wieża Zygmuntowska
i pomnik Tadeusza Kościuszki,***

wg. fotografii barwnej P. Krassowskiego,
Biuro Wydawnicze „Ruch”,
po 1960

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

113.

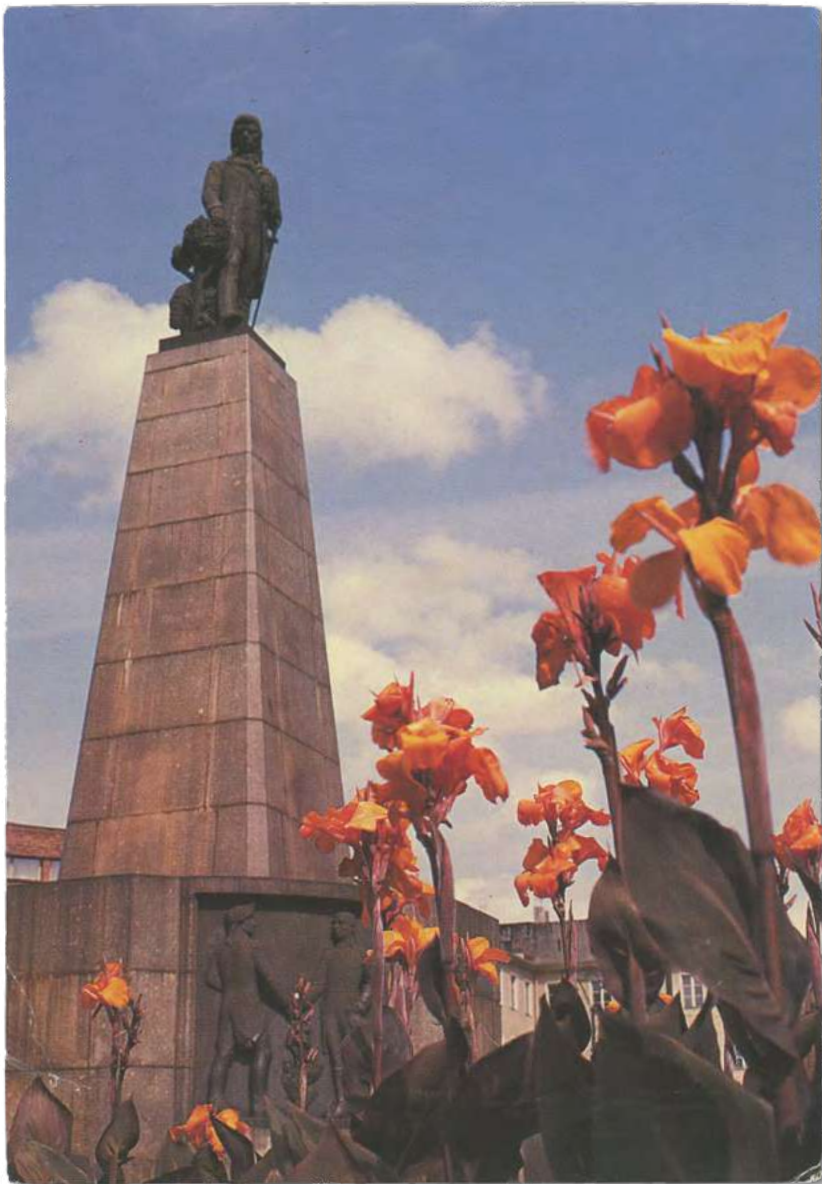
Łódź,

fot. Z. Kaczyk,

A.R.W Pan Dragon Gdańsk,

13.03.2000 (data stempla pocztowego)

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

114.

Łódź - pomnik Tadeusza Kościuszki na placu Wolności
(1960 proj. Mieczysław Lubelski),
fot. [?] Wojciechowski,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
29.04.1995 (data stempla pocztowego)

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

115.
Szydłowiec - pomnik Tadeusza Kościuszki,
fot. K. Jabłoński,
Biuro Wydawnicze „Ruch”,
3.03.1971 (data w korespondencji)

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

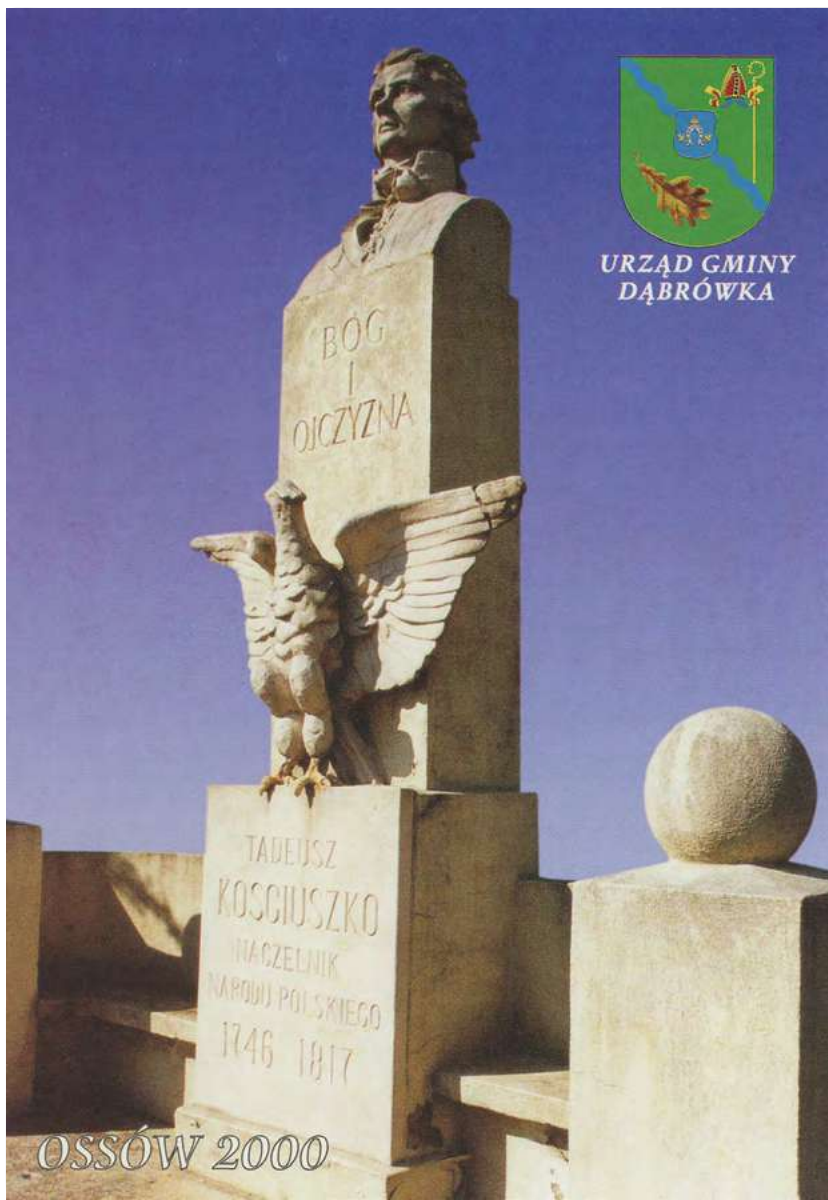

116.
Pomnik Tadeusza Kościuszki w Radzyminie,
fot. Tad. Kulesza,
Wydawca: Związek Inwalidów Wojennych R.P Oddz. Wołomin,
Druk: Mak-Ceza- C.
Kulesza Kobyłka,
2000

117.
Poznań - pomnik Tadeusza Kościuszki,
wg. fotografii barwnej P. Krassowskiego,
Biuro Wydawnicze „Ruch”,
po 1945

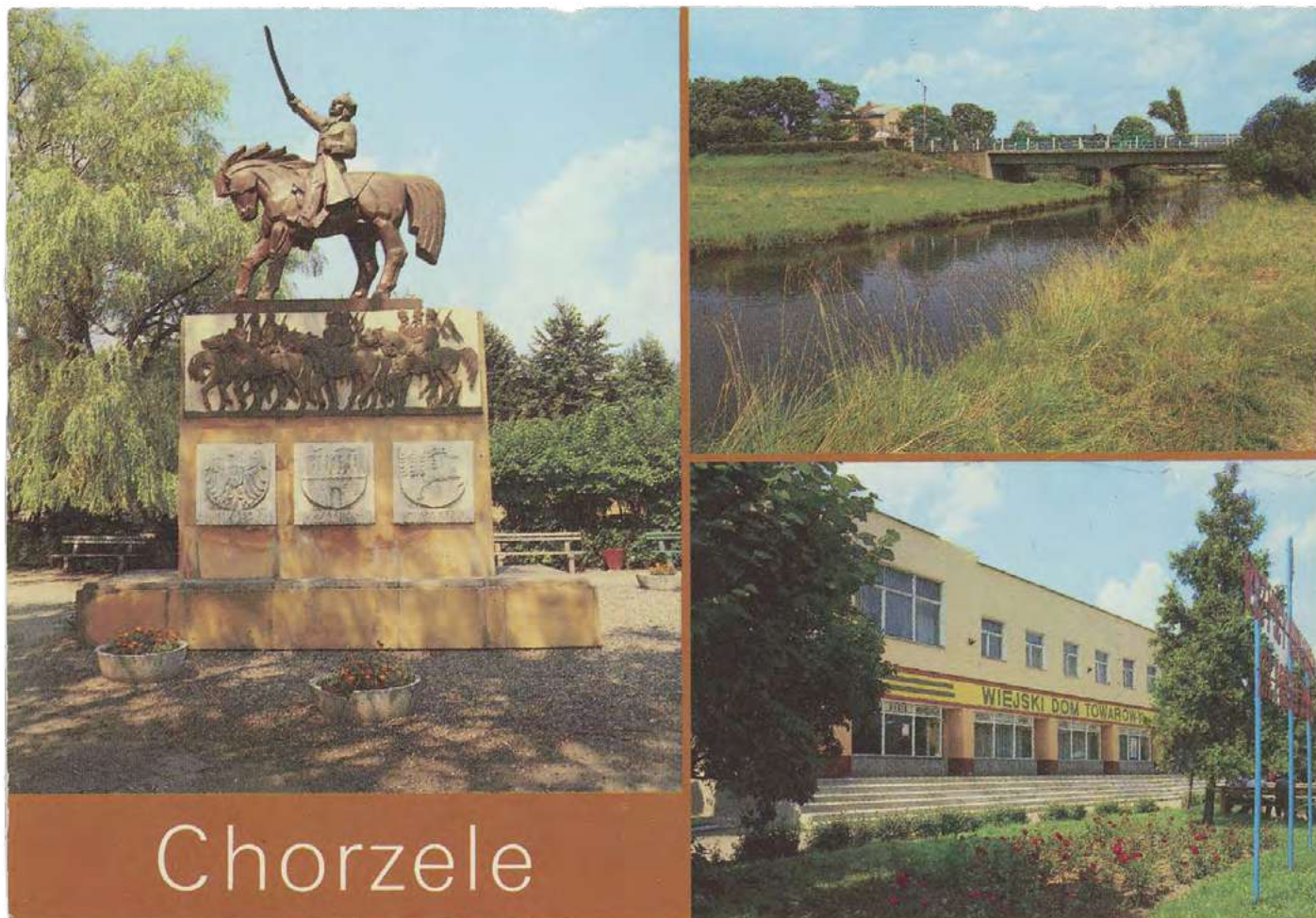
POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

118.

Pomnik Tadeusza Kościuszki w Dąbrówce,
fot. Tad. Kulesza,
Wydawca: Związek Inwalidów Wojennych R.P
Oddz. Wołomin,
Druk: Mak-Ceza- C.
Kulesza Kobyłka,
2000

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

119.

**Chorzele - pomnik Tadeusza Kościuszki w rynku -
rzeka Orzyc - Wiejski Dom Towarowy,**

fot. J. Boski, Krajowa Agencja Wydawnicza,
8.06.1990 (data w korespondencji)

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

120.

Pozdrowienia z Rzeszowa,

fot. R. Galjer,

wydawnictwo Kamera Kołobrzeg,

po 1989

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

121.
**Szydłowiec - zabytkowy pomnik Tadeusz Kościuszki z 1920 r. -
późnorenesansowy ratusz miejski - zabytkowy pręgierz,**
fot. Wiesław Wismont, Urząd Miejski w Szydłowcu,
projekt graficzny: K. Lisak & E. Nowacka,
po 1989

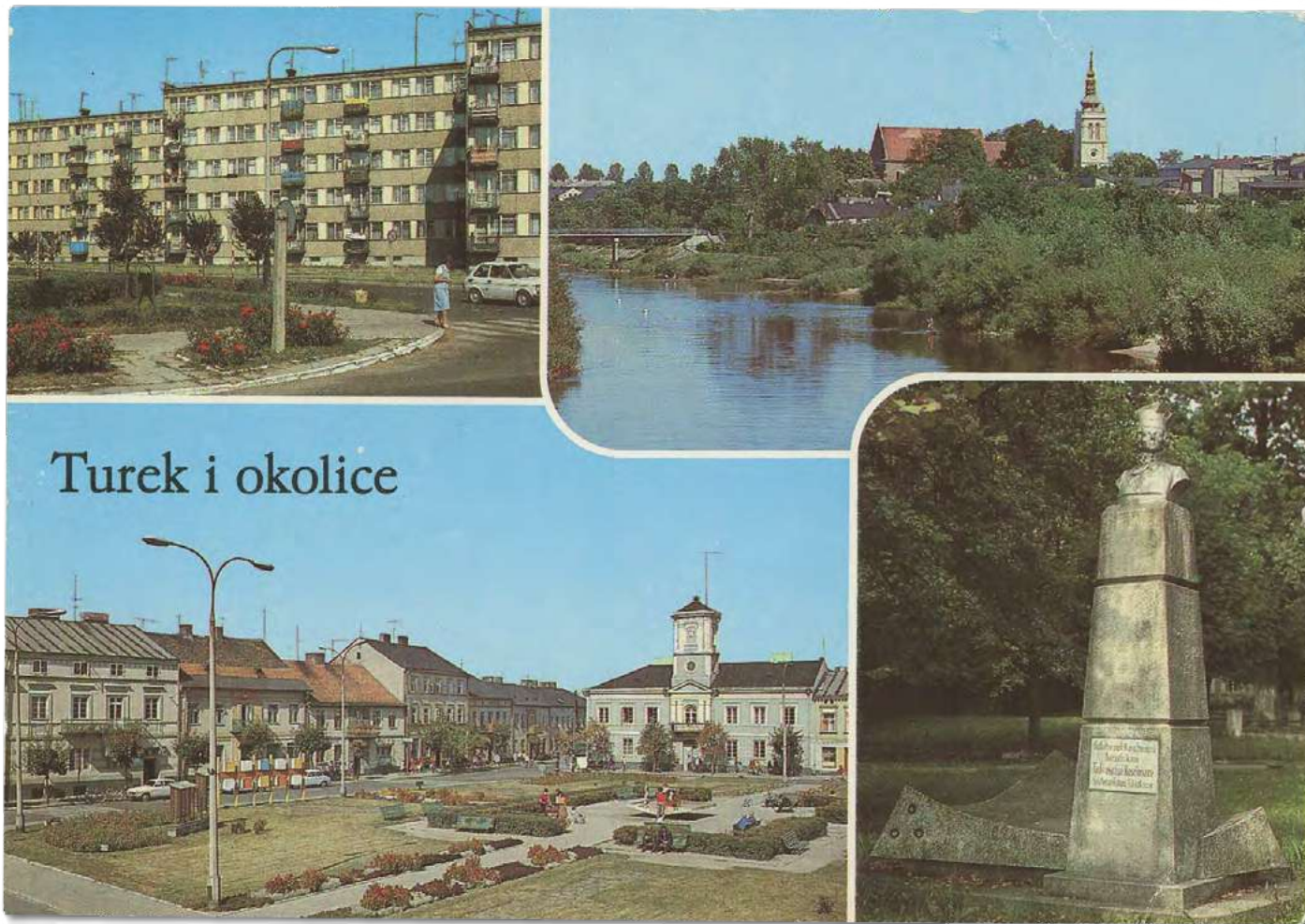
POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

122.
Ostróda - pomnik Tadeusza Kościuszki,
fot. H. Grzęda,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
po 1945

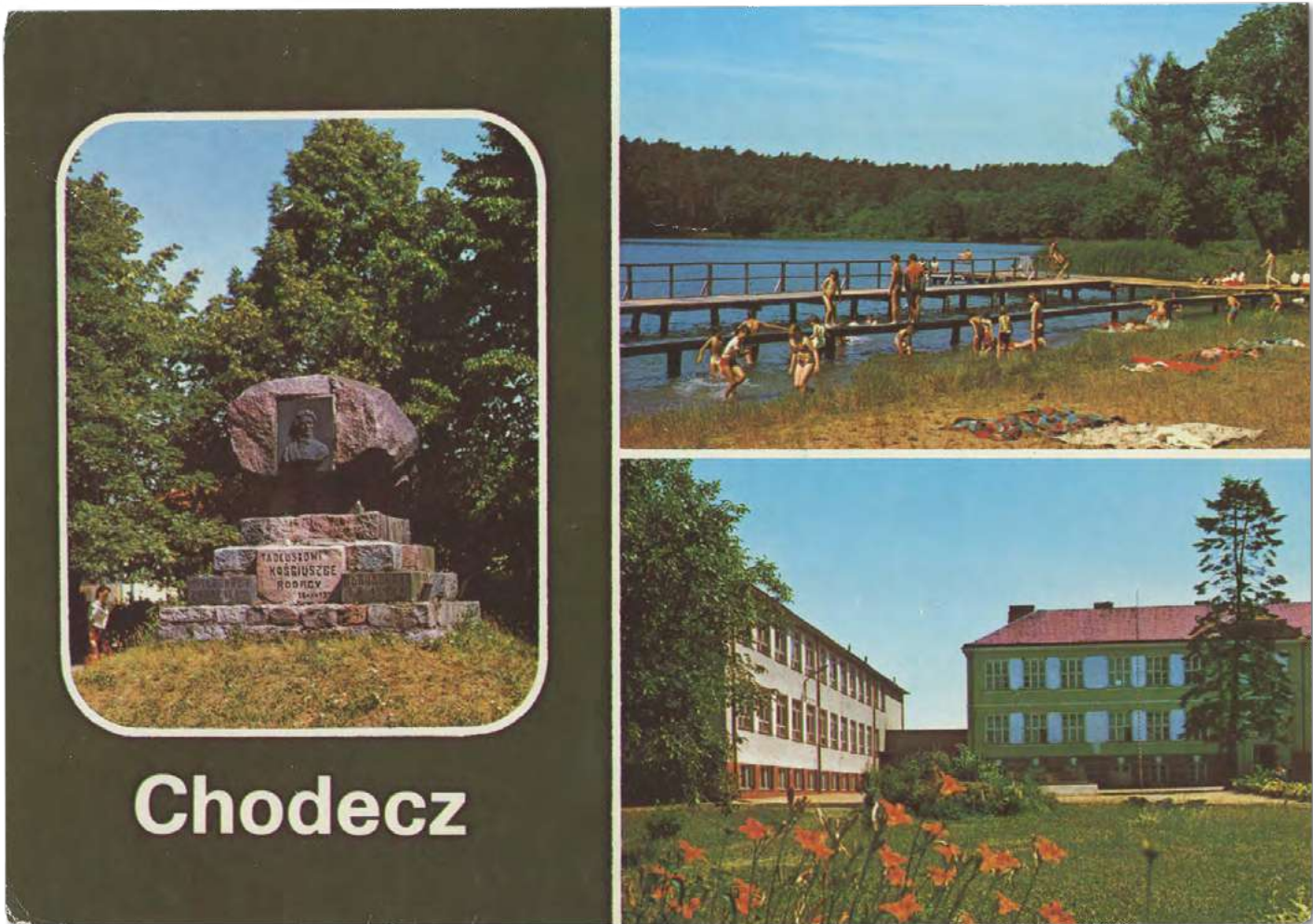
123.
Opoczno - pomnik Tadeusza Kościuszki,
fot. Z. Lagocki,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
po 1945

Turek i okolice

124.
Turek i okolice - na dole po prawej
pomnik Tadeusza Kościuszki w Tuliszewie,
fot. B. Łopieńska, I. Nowak, J. Makarewicz,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
1989 (data w korespondencji)

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

125.

**Chodecz - pomnik Tadeusza Kościuszki -
ośrodek wypoczynkowy nad jeziorem - Zbiorcza Szkoła Gminna,**
fot. P. Krassowski,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
po 1945

POMNIKI TADEUSZA KOŚCIUSZKI W POLSKICH MIASTACH

126.

***Tomasz Mazowiecki - Plac Tadeusza Kościuszki - dawny Pałac Ostrowskich -
pomnik Tadeusza Kościuszki - fontanna w parku,***

fot. P. Krassowski,
Krajowa Agencja Wydawnicza,
1989 (data stempla pocztowego)

WYKAZ DOTYCHCZASOWYCH WYSTAW W GALERII BRAMA BIELAŃSKA

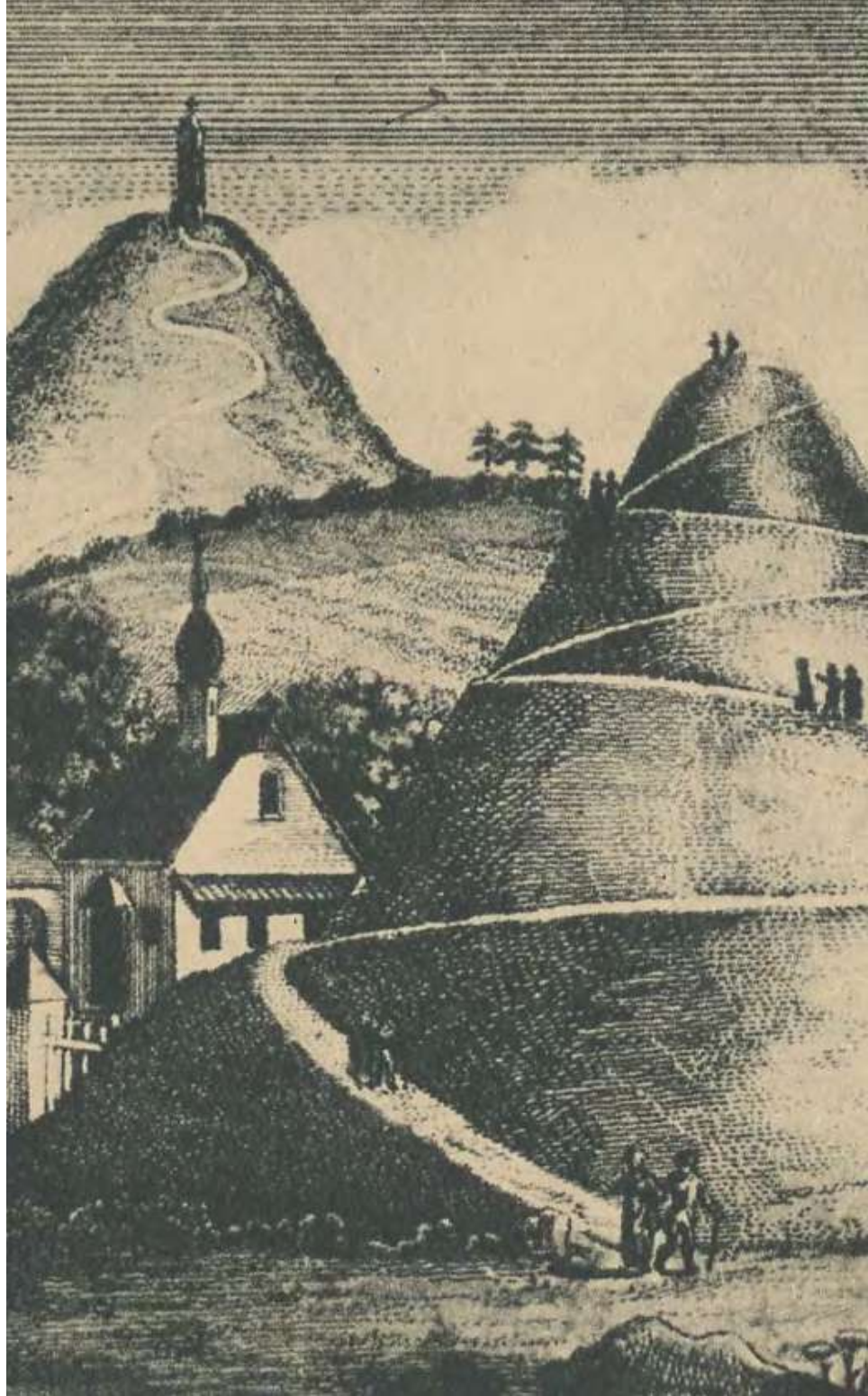
1. Henryk P. Hereć; *Oswajanie przestrzeni*;
17 września – 24 października 2011
2. Remus Wilson; *Sily pierwotne*;
26 października – 21 listopada 2011
3. Antoni Fałat; *Pamiętki rodzinne*;
25 listopada – 29 grudnia 2011
4. Ewa Urniaż-Szymańska; *Grafiki*;
2 – 22 stycznia 2012
5. *Nie chcemy walczyć z Polakami. Węgierscy huzarzy na ziemiach polskich latem 1944 roku*;
5 – 16 sierpnia 2015
6. *Maciej Rataj 1884–1940. W 75. rocznicę śmierci*;
20 sierpnia – 6 września 2015
7. Feliks Mostowicz; *Kazachstan – Ursynów. Droga Feliksa Mostowicza do kraju przodków*;
18 września 2015 – 24 stycznia 2016
8. Leszek Marek Krześniak; *Tadeusz Kościuszko: Mereczowszczyzna – Solura*;
28 stycznia – 28 lutego 2016
9. *Wystawa zbiorowa artystów z Meksyku i Polski; MOSTY: Znad Wisły po Río Bravo*;
6 – 28 lutego 2016
10. Grażyna Kostawska i Piotr Szatkowski;
Czasy kościuszkowskie;
2 marca – 3 kwietnia 2016
11. *Muzeum Polskie w Rapperswilu*;
7 kwietnia – 8 maja 2016
12. Krzysztof Pawłowski; *Pasja*;
9 kwietnia – 8 maja 2016
13. Łukasz i Stanisław Hadyna;
Orzeł Biały – znak wolności;
12 maja – 5 czerwca 2016
14. Gustaw Hadyna; *Ojcom naszym*;
12 maja – 5 czerwca 2016
15. Marta Staszczyk; *Batiki*;
10 – 30 czerwca 2016
16. Janusz Trzebiatowski; *Pastele*;
9 lipca – 14 września 2016

17. *Żoliborz z rodzinnych albumów;*
8 lipca – 18 września 2016
18. *Magdalena Latosiewicz; Oczekiwanie;*
15 września – 15 października 2016
19. *Jerzy Teper; W BIELI I W CZERWIENI. Defensores Poloniae;*
19 października 2016 – 9 stycznia 2017
20. *Tadeusz Kurek;*
Stolice Polski w rysunkach Tadeusza Kurka;
18 stycznia – 12 marca 2017
21. *Narodowa Sztuka Białoruska;*
18–28 marca 2017
22. *Sienkiewicza drogi do niepodległości;*
7 czerwca – 2 lipca 2017
23. *Plakaty marynistyczne ze zbiorów Muzeum Niepodległości;*
7–23 lipca 2017
24. *Konstanty Sopoćko – twórca socrealistyczny. W zbiorach Muzeum Niepodległości w Warszawie;*
7 lipca – 31 sierpnia 2017
25. *Joanna Brześcińska-Roccio;*
Continuum... rysunki z ziemi włoskiej;
29 lipca – 3 września 2017
26. *Aneta Skarżyński;*
Brzoza w kulturze słowiańskiej;
6–28 września 2017
27. *Krystian Kwaśny; drugi plan;*
6 września – 8 października 2017
28. *Piotr Rafałko; 100 portretów na 100-lecie odzyskania Niepodległości;*
13 października – 12 listopada 2017
29. *Artur Majka;*
Impresje warszawsko-lwowskie;
18 listopada 2017 – 7 stycznia 2018
30. *Zdzisław Malinowski;*
Mogily Powstańców Styczniowych;
12 stycznia – 4 marca 2018
31. *Jan Tyszler;*
Fascynacje Jana Tyszlera;
10 marca – 1 kwietnia 2018
32. *Pamięć. Ofiarom katastrofy smoleńskiej;*
5 kwietnia – 13 maja 2018
33. *Gabinet Bolesława Bieruta;*
19 maja – 22 lipca 2018
34. *Paulina Hortyńska; Śladami miast;*
5–29 lipca 2018
35. *Małgorzata Wrochna; Portrety smoleńskie;*
2 sierpnia – 9 września 2018
36. *Miroslaw Szponar; Józef Piłsudski w kolorze;*
14–30 września 2018
37. *Dobiesław Gała; Wyzwalanie;*
4 października – 4 listopada 2018
38. *Józef Krzysztof Oraczewski;*
Ważne znaki. Wystawa z okazji setnej rocznicy odzyskania niepodległości;
8 listopada – 2 grudnia 2018
39. *Sofia Mosiądz; Transformacje;*
8 grudnia 2018 – 13 stycznia 2019
40. *Janusz Trzebiatowski; Tryptyk Armenii: Ołtarz – Pieśń – Z ręki Boga. Katedra 2017–2018;*
23 stycznia – 15 lutego 2019

41. *Dziela utracone. Z przeszłości w przyszłość poprzez teraźniejszość;*
21 lutego – 31 marca 2019
42. Bronisław Wojciech Linke.
Sprzeciw i zaangażowanie;
3 kwietnia – 12 maja 2019
43. Ewa Urniaż-Szymańska; *Wczoraj dziś jutro?*
Wystawa Ewy-Urniaż Szymańskiej;
5–30 czerwca 2019
44. *Traktat Wersalski – 28 czerwca 1919;*
28 czerwca – 28 lipca 2019
45. Tomasz Sarnecki; *W przededniu wolności;*
11 lipca – 25 sierpnia 2019
46. *Dziś idę walczyć, Mamo.*
Rysunki Bogusława Lustyka. Godzina W. Powstanie
Warszawskie oczami artysty;
30 lipca – 25 sierpnia 2019
47. *Baon Stołeczny w obronie Warszawy w 1939 r.;*
30 sierpnia – 6 października 2019
48. *Był taki wrzesień;*
10–20 października 2019
49. *Władysław Orkan. Poeta uciśnionych;*
24 października – 8 grudnia 2019
50. *PRACA I PASJA – PIOTR M. ZALEWSKI;*
13 grudnia 2019 – 19 stycznia 2020
51. *Dziedzictwo pokoleń dla przyszłości.*
Wystawa zbiorowa;
23 stycznia – 16 lutego 2020
52. *Towarzystwo Rapperswilskie;*
Jan III Sobieski – król, wódz, polityk;
15 lutego – 15 marca 2020

53. *Kłamstwo – wirus cywilizacji. Wystawa według pomysłu Tadeusza Zielińskiego;*
3 czerwca – 16 sierpnia 2020
54. *TAK NIEWIELU W HEROICZNEJ OBRONIE NIEBA NAD ANGLIĄ. POLACY W POWIETRZNEJ KAMPANII W 1940 ROKU;*
27 sierpnia – 27 września 2020
55. *SZLAKIEM DOLINY WISŁY;*
7 października – 15 listopada 2020
56. *Bataliony Chłopskie. Armia Polskiego Państwa Podziemnego;*
17 lutego – 21 marca 2021
57. *Elżbieta Waga; Przejście;*
18 maja – 6 czerwca 2021
58. *Małgorzata Podziomek-Kotecka; MAGIS ART. Od profanum do sacrum;*
10 czerwca – 25 lipca 2021
59. *Monika Gliga; CZY WIESZ ILE SYRENEK JEST W WARSZAWIE?;*
28 lipca – 22 sierpnia 2021
60. *KRYSTYNA KRAHELSKA. Opowieść o dziewczynie, która oddała swoją twarz Syrence Warszawskiej;*
2–22 sierpnia 2021
61. *Narodowa Galeria Niepodległości Polski 100;*
28 sierpnia – 14 listopada 2021
62. *Galeria Malarstwa Historycznego. Podsumowanie projektu;*
9 grudnia 2021 – 30 stycznia 2022
63. *Śladami Tadeusza Kościuszki nad Wisłą;*
4 lutego – 1 kwietnia 2022

64. *Dążenie do ideału*. Zofia Solarzowa;
6–8 kwietnia 2022
65. *Włodzimierz Zakrzewski (1916-1992) –
postimpresjonista*;
28 kwietnia – 10 maja 2022
66. *Magdalena Latosiewicz*;
REDSTORRIES HAIRSTORRIES HERSTORRIES;
11 maja – 30 września 2022
67. *Zdzisława Kruszyńskiego*
„Historia w portretach zapisana”;
12 października – 9 listopada 2022
68. *Pejzaż Polski 2022*;
11–28 października 2022
69. *Kwiaty Polskie 2022*;
2–6 listopada 2022
70. *Oto dni krwi i chwały.*
Reduta Ordona oraz
Rakietnicy Królestwa Polskiego;
10 listopada 2022 – 31 stycznia 2023
71. *Karol Lewakowski 1836-1912*;
9–24 lutego 2023
72. *Pejzaże Orkana – wystawa fotografii Wojciecha
Noworyty*;
7 lutego – 8 marca 2023
73. *Ballada Napoleńska.*
210 lat od upadku Księstwa Warszawskiego;
10 marca – 11 kwietnia 2023
74. *Być kobietą... Twórczość młodego pokolenia*;
10 marca – 11 kwietnia 2023
75. *Pejzaże Mazowsza*;
19 maja 2023 – 5 czerwca 2023

76. „Dzieło rąk naszych wspieraj (Ps 90,17)”.
Judaika Grzegorza Dudalę;
9–16 maja 2023
77. Radzymin – w obronie Odrodzonej;
23 maja – 7 czerwca 2023
78. „Mazowieckie Pory Roku”.
Fotografie Wojciecha Noworyty;
6–16 czerwca 2023;
79. „Dźwiękiem malowane”
Zbigniew Hofman & Babsztyl;
19 maja – 20 czerwca 2023
80. Miasto Maków nad Orzycem;
23 czerwca – 2 sierpnia 2023
81. „Niezmiennie zachwycająca...”
Fotografie Ewy Siwieckiej;
4 sierpnia – 1 września 2023
82. XXIII Salon PolArt;
5–29 września 2023
83. MUZYCZNE TWARZE NIEPODLEGŁOŚCI.
Polscy kompozytorzy emigracyjni –
muzyka i ich losy;
17 września – 4 października 2023
84. Ludwig Angerer Der Ältere –
malarstwo;
6 października – 6 listopada 2023
85. Ludzie tradycji kościuszkowskiej;
2 lutego – 8 maja 2024
86. Tadeusz Kościuszko.
General Armii USA oraz
Paweł Edmund Strzelecki
i Góra Kościuszki;
7 lutego – 8 maja 2024

87. *Wszystko gra. As bierze raz.
Z kartami w niewoli i na wolności;
10–23 maja 2024*
88. *Piotr Gagan – Puszcza Białowieńska.
Zielone Płuca Europy;
28 maja – 21 czerwca 2024*
89. *Festiwal Kreatywnych Kobiet /
Creative Women;
27 czerwca – 27 sierpnia 2024*
90. *Okruchy pamięci. Fragments of memory;
19 września – 17 listopada 2024*
91. *Konteksty i kontrasty Warszawy
(PIKTOGRAFIKON 2);
10 października – 17 listopada 2024*
92. *Trybunał dla Rosji;
19 listopada 2024 – 28 lutego 2025*
93. *Ikona Błogosławionej Rodziny Ulmów
autorstwa Mateusza Środonia;
27 listopada – 10 grudnia 2024*
94. *Antoniusz i Kleopatra –
rekonstrukcja zaginionego dzieła
Henryka Siemiradzkiego;
11 grudnia 2024 – 8 stycznia 2025*

Konsultacje merytoryczne

Dr Marek Leszek Krzeńskiak

Projekt graficzny

Natalia Roszkowska

Koordinacja pracy redakcyjnej

Marzena Jaworska, Małgorzata Karolina Piekarska

Korekta językowa

Danuta Niemczyk

Administracja

Dorota Dobrońska

Produkcja wystawy

Wojciech Samborski

Realizacja poligraficzna

WPK. Wspieraj Polską Kulturę

Nakład

200 egz.

Organizatorzy

Patronat medialny

Partner

ISBN 978-83-68378-00-9